

ONZE
VOGELS

53^E JAARGANG N^O 3, MAART 1992

MAANDBLAD VAN DE NEDERLANDSE BOND VAN VOGELLIEFHEBBERS

De

se

Eén van Barnardius

Barnardius barnardius barnardi, Barnardparkiet, Zuidoost Australië; **B.b.whitel**, Barnardparkiet; Flinders range en Zuid Australië; **B.b.macgillivrayi**, Cloncurryparkiet, Noordwest Queensland.

Barnardius zonarius zonarius, Port Lincolnparkiet, binnenland van West en Zuid Australië; **B.z.occidentalis**, Noordelijke Port Lincolnparkiet, Centraal en Noordwest Australië; **B.z.semitorquatus**, Twenty Eightparkiet; kustgebieden van Zuidwest Australië; **B.z.Dundasi**, Dundasparkiet; Zuidwest Australië en wel meer naar het binnenland en tenslotte **B.z.myrtae**, de Port Lincolnparkiet van Centraal Australië.

Het is in de loop van de jaren onomstotelijk komen vast te staan dat bij een goede huisvesting en verzorging van deze vogels men er veel en lang plezier van kan hebben. Onder een goede huisvesting wordt verstaan een aparte vlucht van 3 tot 4 meter lengte. Bij mogelijkheid tot de bouw van vluchten met een lengte van 7 of meer meter, kan men overwegen om meerdere paren niet verwante soorten in een vlucht te huisvesten. Als men daarmee begint met jonge vogels is dat, zo is gebleken, wel haalbaar. De jonge vogels groeien met elkaar op en leren elkaar accepteren. Tijdens en ook wel buiten de broedperiode zullen ze evenwel een eigen territorium beheren en het is dan uiteraard wel noodzakelijk om de broed- of nestkasten een flink eind van elkaar te hangen. Met nadruk herhaal ik nog eens, de ruimte moet er dan wel voor zijn! Bovendien mogen het geen paren van verwante soorten zijn en ook dienen de betreffende soorten er qua karakter voor geschikt te wezen. Ondoordacht zo maar, meer koppels in één ruimte onderbrengen is met grote parkieten niet verantwoord.

Het geslacht **Barnardius**, vernoemd naar Edward Barnard, een Engels ornitholoog die leefde van 1786 tot 1861, bestaat uit twee soorten elk met meerdere ondersoorten. Ik noem ze u, volledigheidshalve, allemaal inclusief hun oorspronkelijke verspreidingsgebied.

De leden van het geslacht **Barnardius** broeden gemiddeld 20-21 dagen op een legsel van 4 tot 6 à 7 witte eieren. Als nestplaats verkiezen ze een nestkast of broedblok met een bodemoppervlak van 20x20 of 25x25

cm en een hoogte van 40 tot 60/70 cm. Het invleggat moet een middellijn hebben van 6-7 cm. Aanbrengen van twee nestkasten in een vlucht, zo mogelijk een buiten en een in het beschutte nachtverblijf, kan goed zijn, de vogels hebben keus. Het is evenwel afhankelijk van de volière waarin ze zijn gehuisvest. De soorten zijn als winterhard te beschouwen, maar ze moeten toch wel kunnen beschikken over een goed beschutte plaats en dat is voor dergelijke parkieten in het algemeen het aan de buitenvlucht grenzende nachtverblijf dat aan de voorzijde voor een groot deel gewoon open is. Broeden doet alleen de pop en het mannetje brengt haar regelmatig voedsel. Voor de rest van de tijd houdt hij zich in de nabijheid van de nestholte op. Het komt overigens ook voor dat het mannetje haar in de nestholte enige tijd gezelschap houdt.

Wildvorm (100/80)

De broedduur bedraagt zoals gezegd 20-21 dagen en de jonge vogels verblijven zo'n vijf weken in het nest. Ze worden door beide oudervogels gevoerd, maar naarmate de jongen in leeftijden stijgen neemt dat voeren af tot ze geheel zelfstandig zijn en voor hun eigen kostje kunnen zorgen. Als het zover is, dan is het overigens wel aan te bevelen om de jonge vogels van de ouders weg te halen en ze elders te huisvesten. De kans op een volgend legsel met als gevolg een verhoogde agressiviteit van de man is zeker niet ondenkbaar, vandaar. Zij tevens in dit verband nog opgemerkt dat deze parkieten geen uitgesproken kolonievogels zijn. Ook buiten de broedtijd blijven ze veelal paarsgewijs optrekken. Men doet er verstandig aan om de broedende vogels zo veel mogelijk rust te gunnen en daarmee ook bij nestcontrole, dat zeer wel te doen is, rekening te houden. Rustig en beheerst optreden zal verstoring voorkomen. Afhankelijk van de groei-snelheid van de jonge vogels, kunnen we ze vanaf ongeveer de tiende levensdag ringen; ringmaat 5.4 of 6 mm. Op een leeftijd van ongeveer 12 tot 14 maanden zijn de vogels volwassen, dat wil zeggen dat ze volledig op kleur zijn. Om bij jonge vogels vast te stellen of het mannen of poppen zijn, wordt nogal eens gekeken naar de zogenaamde wingstripe, een aantal lijnvormig gerangschikte witte vlekken aan de onderkant van de vleugels. Deze wingstripe zou alleen maar voorkomen bij jonge poppen en niet bij jonge mannen. Echter, dat gaat lang niet altijd op, is geen vast gegeven. Zo kan het gebeuren dat ook de jonge barnardparkiet man zo'n witte streep laat zien, die overigens na de eerste volledige rui weer verdwenen is. Bij de poppen blijft die. Bij de port lincoln is de wingstripe aanwezig bij alle jongen, zowel mannen als poppen en niet aanwezig bij volwassen mannen en de meeste vol-

Blauwe mutant

ysel

De

wassen poppen. Naast regelmatig wat verse wilgentakken voor het kraagwerk en dagelijks vers bad-en drinkwater, is ook een periodieke ontwormingskuur van belang. Met betrekking tot het hoofdmenu is een goed zaadmengsel voor grote parkieten gewenst, aangevuld met wat ge-weekt oud brood of eivoer en zo mogelijk enkele malen per week wat rozebottels, stukjes appel, wat bessen en wat ze verder blijken te lusten.

In dit artikel wil ik vooral de **Barnardparkiet** onder de aandacht brengen, zoals we die nu, als kweekexemplaren na vele generaties, het beste kennen.

Signalement: Het voorhoofd is donkerrood, afgezet met een smalle geelgroene band. De boven- en achterschedel tot de scheiding met de gele nekband groen wat op de achterschedel overgaat in olijfgroen. Gedeeltelijk op wangen en zijkanten van de hals blauw wat doorloopt tot onder de snavel. De gele band is in de nek negenoeg onderbroken. De mantel en de middelste vleugeldekveren blauwzwartachtig. Vleugelbocht en de buitenste vleugeldekveren helder blauwgroen, de vleugelrand diep ultramarijn blauw. De grote vleugeldekveren zijn zwart met een blauwe buitenvlag. Op de borst ter hoogte van de vleugelbocht, bevindt zich een brede gele band over de gehele breedte waarin ook wat oranje-kleurige veertjes. Hals, borst, buik, dijen en anaalstreek groen. Bovenstaartdekveren licht blauwgroen, onderstaart bleek groen. Bovenste grote staartveren blauw. Snavel lichtgrijs, ogen donkerbruin, poten grijs, nagels zwart. Lengte ongeveer 34-35 cm. Poppen zijn fletser en hebben een donkergrijsgroene mantel. Bij de nog niet volledig doorgekleurde jongen ontbreekt de gele nekband en is de gele borstband niet compleet. Er bestaat nogal wat variatie in kleur hetgeen op mantel en rug loopt van blauwzwart naar donkergroen. Ook de kleur van de gele borstband kan sterk verschillen. B.b. whitei is op de bovenzijde donkergroen zonder blauwe aanslag. Voorhoofdsband is oranje-rood, de band op de buik meer oranjegeel. Het formaat is wat kleiner.

Barnardparkieten kunnen bij tijd en wijle behoorlijk agressief zijn jegens elkaar. Het is belangrijk om bij het samenstellen van koppels ze regelmatig en veel te observeren. Alleen als er tussen beide vogels een goede verstandhouding heerst, mag er op jon-

ge vogels worden gerekend. In de loop van de jaren zijn er wat mutaties ontstaan zoals de hierbij afgebeelde blauwe en een kleurslag die je isabel zou kunnen noemen of is het pastel? Hoe dan ook, het is een afwijkende verrassing.

Zgn.isabel

De /

isabel

Kweken met tropische vogels

Als men tropische vogels wil gaan kweken is het de beste manier om te beginnen met zebra-vinken, Japanse meeuwen en rijstvogels en zo ervaring op te doen. Met deze vogels kunt u kweken in een gezelschapsvolière, waarbij het beste is een nachtverblijf en een buitenvolière te hebben. Hierin kunt u zowel binnen als buiten verschillende nestkastjes ophangen. Het te gebruiken nestmateriaal hiervoor is kokosvezel, sharpi, stukjes sisaltouw, rietpluimen e.d. De voeding voor deze vogels is vrij eenvoudig: tropisch zaad met in de kweektijd ei-voer en vogelmuur. Drinkwater elke dag versen en dagelijks badwater. Wilt u kleurslagen gaan kweken, dan moet in broedkooien gekweekt worden en alle gegevens dienen te worden opgeschreven.

Dan de wat moeilijker kweekbare vogels, zoals de blauwzantjes, oranje-kaakjes en vuurvinken. Hiermee behaalt u de beste kweekresultaten in een goed beplante volièr. Als beplanting kunt u gebruik maken van coniferen, vlierstruiken, prunusstruiken, klimop en bruisluis. Aan de wanden nestkastjes ophangen, zowel open als gesloten en in de struiken draadkorfjes. Voor nestmateriaal is er: kokosvezel, sharpi, paardehaar, beemdgras, fijne plantenworteltjes. De voeding voor deze vogels is niet zo eenvoudig. Voor de jonge vogels is levend voer nodig zoals bladluizen, spinnen, rupsen, buffelowormen en wat ei-voer met geknipte meelwormen. Het beste is om met niet teveel vogels in een gezelschapsvolière te kweken, ongeveer een á twee paartjes op drie kubieke meter. Ook heel belangrijk is het om de vogels te observeren in de kweektijd, want de nestplaats kan wel eens op een minder geschikte plaats worden gekozen. Dit is te zien aan het sleepsel dat dan op de grond ligt. Hang dan een nestkastje of draadkorfje boven deze plaats in de volièr.

Agressieve vogels zoals saffraanvinken, rode kroonvinken, Japanse nachtegalen kunnen het beste in aparte vluchtjes gekweekt worden, die wel goed beplant moeten zijn. Ook deze vogels hebben veel levend voer nodig voor hun jongen. Bij de jongen van insektenvoerende vogels is geen krop te zien, het voer gaat gelijk naar de maag. De jonge vogels vliegen meestal na ongeveer 9 dagen uit het nest en worden dan nog enkele weken door de ouders gevoerd. De vogels zijn zelfstandig als de staart volgroeid is, na ongeveer 31 dagen.

Het ringen van de vogels verschilt van 2 tot 8 dagen oud, dit moet u zelf aanvoelen. De toe te passen ringmaten zijn vermeld in "Onze vogels". Het beste is de ringen zwart en beige te schilderen met latex. Dit is om het uit het nest gooien van de jonge vogels tegen te gaan, want een glimmend ringetje kan er met jong en al uitgegoid worden. Dus voor donkere jongen zwarte ringen en voor lichte jongen beige ringen. Als de jongen groot zijn kan de latex met water van de ringen verwijderd worden. Door het lezen van kweekervaringen in "Onze vogels" kunt u veel kennis opdoen en kunt u wat voor u van belang is toepassen.

Nu is het wel zo dat het kweken met tropische vogels veel nadelen heeft. U moet goed tegen teleurstellingen kunnen, want de kweek mislukt nogal eens of de vogels willen niet kweken. Het kost ook nogal veel levend voer, zodat het kan voorkomen, dat het voer uiteindelijk meer kost dan de vogels zelf.

Wat iedere vogelliefhebber zou moeten hebben is een ziekenkool; die met wat handigheid zelf gemaakt kan worden. Er moet een warmtelamp inzitten met een thermostaat en een temperatuurmeter. Verder een gazon bodem met daaronder een zandlaag.

De ziekenkool

De broedkool

Ringen

De volièr

Over kleurkanaries

Goudisabel

Tekst en foto's Jan Blasman.

Met zo'n ziekenkooi kunnen vaak vogels gered worden, b.v. bij legnood, lichte darmstoornissen, of gebruikt worden bij pas geïmporteerde vogels die nog extra warmte nodig hebben.

Tot slot leidt alles tot de jaarlijks terugkerende tentoonstelling. Het beste voor de vogels is om ze ca. 8 weken van te voren op te kooien, elke vogel apart in een kooi, ringnummers en jaartallen noteren! De vogels wennen zo aan een kleine ruimte en worden er rustiger van. Ook kunt u de eerste twee weken eventueel gebroken staart- en vleugelpennen verwijderen. De veren groeien namelijk in zes weken weer aan. Als U de vogels naar een tentoonstelling stuurt, moet U ze a.h.w. opmaken, dit houdt in te lange nagels knippen, controleren of alle nagels en tenen aanwezig zijn, ruiptunten met een pincet kapot drukken en voorzichtig met een tandenborstel uitkammen. Dan de snavel en pootjes voorzichtig met wat babyolie insmeren, niet zoveel dat de veren eronder komen. Zo zijn wel een of twee punten meer te verdienen.

Verder wens ik U veel succes met het kweken en tentoonstellen van de tropische vogels.

Eerder, bij de behandeling van de goudagaat, hebben wij gezien dat het woord "goud" steeds staat voor de intensieve vogel, hierop is geen enkele uitzondering en de goudisabel dient dan ook volledig intensief te zijn. De vogel, waarbij de intensiefactor niet volledig heeft gewerkt, zal de vereiste helderheid missen en een licht schimmelwaasje zal dan zichtbaar zijn. De **helderheid** alsmede het **zuivere hooggeelbezit** zijn erg belangrijk, een vogel die mat van tint is of een **onzuivere**, mogelijk zelfs **oranjeachtige tint** toont, zal nooit hoge waarderingen krijgen. Erger is het nog als zo'n exemplaar beide hiergenoemde fouten toont. Een goudisabel die te bruin is spreekt niet aan, wel zal ook in deze kleurslag de pop vrijwel altijd duidelijk matter, minder helder dus, overkomen dan de man. Daarnaast zal de pop meestal een licht schimmelwaasje tonen hetgeen bij een tot de top behorende goudisabelman uiteraard **niet** aanwezig is. Alléén al door hiergenoemde kenmerken zal de meer ervaren liefhebber zo op het oog alle popjes uit kunnen vangen. De voornaamste pigmenteisen, die gesteld worden aan de goudisabelman als tentoonstellingsvogel, zijn: zeer fijne, goed onderbroken bestreping in rug en in beide flanken, waarvan de kleur zeer licht-bruin moet zijn. Diezelfde licht-bruine tint moet ook te zien zijn

in vleugel- en staartpennen. Een bruine tint tussen genoemde bestreping is foutief. Is de kleur van de bestreping en/of de kleur in de grote pennen te hard of te donker, dan is dat eveneens foutief en dat **kan** als oorzaak hebben dat er **teveel blauwstructuur** aanwezig is. Als laatste: de hoordelen moeten zeer licht van tint zijn. Dan de voornaamste eisen voor bijkleur, de goudtint dus. Deze moet over het gehele lichaam zuiver geel en helder van tint zijn, zonder de neiging te hebben oranjeachtig te worden. De goudtint moet doorlopen tot in de toppen van de grote pennen. Als wij dan van al deze eisen op de hoogte zijn, volgen hier, na er al een paar genoemd te hebben, nog enkele vrij veel voorkomende fouten. Te harde, te donkere, te lange of te brede bestreping. Soms is er in één of in beide flanken geen of nauwelijks bestreping waarneembaar en ook dat is een wezenlijke fout.

Ervaringen met de Asgrijze gorsvink

Is de kleur van genoemde bestreping te hard of te donker, dan zal vrijwel altijd de kleur in de grote pennen dezelfde fout tonen. Het tegenovergestelde komt ook voor, volledige kleurloosheid in de toppen van vleugel- en staartpennen en in dit geval is er dus sprake van een **dubbele fout** zowel betrekking hebbende op pigment als op bijkleur. Over het gehele lichaam moet een zuivere, heldere en egale goudtint aanwezig zijn. In onderlichaam en in flanken zien wij dikwijls te lichte vederpartijen en dit doet afbreuk aan de vereiste egaliteit betreffende bijkleur. Bij een echte topper heeft de intensiefactor op juiste sterkte gewerkt. Bij een **te sterke** werking van die factor zijn er meestal duidelijke bevederingsfouten te zien zoals kale plekje rondom de ogen, dijbenen slecht bevederd, sprietjes i.p.v. volgroeide staartpennen en afgeknotte, te korte vleugelpennen. Zulke fouten kunnen als oorzaak hebben, dat er een foutieve samenstelling van kweekparen aan vooraf is gegaan, b.v. twee te sterk intensieve partners gekoppeld. De juiste sterkte van de intensiefactor hebben wij gezegd, de topper waarbij die factor op de juiste sterkte gewerkt heeft zal een niet te lange maar ook een niet te korte bevedering hebben. De goudisabel, die aan hiergenoemde eisen voldoet, is een prachtexemplaar. Bij het samenstellen van kweekparen moeten wij, er vanuitgaande dat de doelstelling is een **goede** goudisabel te kweken, **nooit** twee sterk intensieve partners gebruiken, **normaal intensief tegen een matig intensieve** partner geeft goede kansen op de gewenste resultaten. Let bij het samenstellen van zo'n kweekkoppel op de **lengte** van de bevedering, geen twee partners met beide een erg korte bevedering bij elkaar plaatsen. Als wij voor genoemd doel fokzuivere isabelen gebruiken, dan komen wij niet voor verrassingen te staan. Toch komt het voor dat er een andere samenstelling nodig is om ons doel te bereiken. Denk aan vogels, die een te minimaal pigment bezitten waarbij

b.v. geen flankbestreping meer waarneembaar is. Als wij zo'n exemplaar paren aan een agaats partner, dan zal dat tot gevolg hebben dat het pigment toeneemt. Daarmee kan dan ook de rugbestreping te grof worden en dat is niet de bedoeling. Bovendien gaat de fokzuiverheid verloren voor de mannelijke nateelt. Uit de paring isabelman tegen agaatspop komen uitsluitend isabel popjes en agaats mannen, deze laatste zijn split voor isabel. Met toepassing van genoemde partners gaan wij, zeker voor de kortere termijn, verder van ons doel af. Dan liever de **isabel verervende agaatsman** nemen voor de isabelpop, deze paring geeft behalve agaats en isabel popjes alsmede agaats mannen die isabel vererven, in elk geval ook isabel mannen die wel fokzuiver zijn. Mocht men hierdoor iets in pigmentkwaliteit terug gaan omdat dit kan resulteren in een minder fijne en zwaardere bestreping, dan is dit het volgende seizoen door juiste selectie weer ongedaan te maken. Aangezien bij laatstgenoemde paring een deel van de nateelt niet aan onze doelstelling voldoet, n.l. omdat een deel geen isabel is, is het indien mogelijk gunstiger een iets te zwaar bestreepte isabelpartner te zoeken zodat wij isabel tegen isabel kunnen zetten, fokzuivere vogels behouden en tevens toch een goede kans hebben ons doel te bereiken. Uiteraard alles steeds met de juiste intensiteitsgraad.

Tekst: A. van Eck.
Foto: Van Keulen/NBvV

In het novembernummer vorig jaar, heb ik u onder anderen kennis laten maken met de **Asgrijze gorsvink, Piezorhina cinerea**, een ongeveer 17 cm grote dus flink uit de kluiten gewassen eenvoudig gekleurde vogel die voorkomt in Noordwest Peru. Het jaar was nog niet om of vanuit Duitsland bereikte mij een verslag over een geslaagde kweek met deze soort.

Ik ga daar straks verder op in, maar eerst nog even herhalen wat wij de vorige keer hebben geschreven. Het zijn bewoners van woestijnachtige gebieden. Paarsgewijs of hoogstens in kleine groepjes trekken ze door het landschap. Het zijn uitgesproken zaadeters, de structuur en de vorm van de zware snavel laat daar nauwelijks twijfel over bestaan. De man is overwegend asgrijs met in vleugels en staart donkerder nuances. Kin, keel, borst en buik zijn lichter grijs vooral kin en keel meer neigend naar vuilwit. Rond de gele snavel een zwarte rand, ogen bruin en de poten eveneens geelachtig. De popjes zijn valer meer bruin grijs van kleur en de geelkleurige hoorn delen zijn wat minder warm van teint. Hun nest is komvormig en gemaakt van plantewortels en grasstengels, van binnen bekleed met dierenhaar of katoenpollen. Normaal bestaat een legsel uit 4 tot 5 lichtblauwachtige gekleurde eieren met een bruinachtige bevestiging. Het popje broedt alleen en de broeduur bedraagt in de meeste gevallen 14 dagen. Als de jongen 16 dagen oud zijn vliegen ze uit in een bruin grijs verenpakje zonder opvallende meer eenvoudig donker gekleurde hoorn delen.

Pop

In de praktijk is inmiddels gebleken dat de vogels zich in het algemeen rustig in de volière gedragen, ja zelfs wat schuw zijn. Maar, dat geldt bepaald niet altijd, met name tijdens dat ze broeden zou er zich best wel eens wat agressiviteit jegens de medebewoners kunnen ontwikkelen.

Ze bewoonden een binnenvolière van 2 x 2 x 2 meter samen met een paartje Arizonakardinalen, een paartje indigovinken, een paartje rode kroonvinken en een paartje pallas roodmussen. De verlichting bestond uit uit een True Lightlamp van 40 watt welke tijdens herfst en winter 11 uur per dag brandde en in de resterende periode van het jaar 14 uur per dag. De temperatuur schommelt van 8°C 's nachts tot 14°C op de dag, gemiddeld wel te verstaan. Het ging allemaal goed totdat bij aanvang van de broedperiode plotseling de Arizona man met een zwaar gehavende staart rondvlog. Ze zijn uitgevangen, evenals de indigovinken en de roodmussen. Samen met de rode kroonvinken bleven de gorsvinken in de binnenvolière achter en gelijktijdig kwamen beide paartjes tot broeden. Ze accordeerden goed, de kroonvinken brachten twee jongen groot en de gorsvinken drie. Geen enkele agressie deed zich tussen beide stelletjes voor. Totdat plotseling, ongeveer twee weken nadat de jongen waren uitgevlogen, de pop kroonvink zodanig bleek te zijn toegetakeld dat ze nog nauwelijks meer kon vliegen. Een van de jongen van de kroonvinken werd bovendien dood op de volièrebodem aangetroffen; letterlijk verscheurd. Wie hiervan de dader is, is

niet vastgesteld kunnen worden. Aangenomen wordt dat dat de gorsvinken zijn geweest, maar het kan net zo goed de kroonvink man zijn geweest, want ook dat zijn beslist niet altijd lievertjes. Balts en paring van de gorsvinken zijn niet waargenomen. Als nestplaats verkozen ze een draadmetalen korfje met een rieten komvormige bodem dat ze volbouwden met kokosvezel en sharpie. Ongeveer 5 dagen nadat het nestje gereed was, werd het eerste ei gelegd, de andere dag een tweede waarna de pop gelijk vast zat te broeden. De daarop volgende dag lag ze nog een derde ei. Totaal dus drie witachtige bruingevekte eieren. Op de

Man

Tekst: Cees van Berkel
Foto's: Cees Scholtz en
Jan Blasman

veertiende broeddag, zijn er twee jongen geboren; het derde jong kwam de dag daarna uit. Op een leeftijd van vijf dagen waren de jongen al zo groot dat ze hoognodig geringd moesten worden; ringmaat 4 mm. Ze vlogen uit toen ze 17 dagen oud waren en op een leeftijd van ruim anderhalve maand zijn ze bij de oudervogels weggehaald. In hun jeugdkleed hebben ze een grauwbrown bovendek, een cremeachtig witte onderzijde en donkere bruinachtigzwarte hoorndelen. Als voedsel stond er dagelijks voor ze klaar een mengsel van kanarie-, tropen- en parkietenzaden, aangevuld met wat kardi en zonnepitten. Ook gekiemde zaden met wat bessen waren voor ze beschikbaar en een zachtvoer bestaande uit insecten- en uit eiwoer, nog aangevuld met wat meelwormen en de larven van de meelmot. Ook appel en wat groen zoals vogelmuur werd door ze opgenomen en naast dagelijks vers en fris bad- en drinkwater was er ook altijd grit en maagkiezel beschikbaar.

EFFECTEN VAN INPRENTING OP

In het augustusnummer van 'Onze Vogels' beschrijft L.Z. de Liefde het slechte broedzorggedrag dat zijn blauwe Gouldamadines vertonen. Hij vraagt zich af of 'inprinting' hierbij een rol kan spelen en wil hierop graag "een deskundig en wetenschappelijk onderbouwd antwoord". De werkgroep Ethologie ("Gedragsleer") van de Rijksuniversiteit Groningen, waarvan ik deel

uit maak, doet al vele jaren onderzoek aan inprinting ('imprinting' in het engels) en daarom bracht een lezer de vraag van De Liefde onder mijn aandacht.

Waarom het precies bij de Gouldamadines is misgelopen kan ik De Liefde helaas ook niet vertellen, maar ik kan wel wat meer zeggen over inprinting en de effecten die dit in zijn algemeenheid op partnerkeuze en broedzorg kan hebben.

Wat is inprinting ?

Konrad Lorenz beschrijft in 'Ik sprak met viervoeters, vogels en vissen' hoe een ganzekuiken dat in de broedmachine uit het ei is gekomen hem als moeder gaat beschouwen nadat hij zich korte tijd met het kuiken heeft bezig gehouden. Het lukt Lorenz niet meer dit kuiken ervan te overtuigen dat hij de moeder niet is; kuiken gaat andere ganzen uit de weg en blijft achter hem aanlopen. Dit verschijnsel werd door Lorenz "Prägung", inprinting genoemd. Hij gaf het deze naam omdat het leerproces waarmee we hier te maken hebben zich zo razendsnel lijkt te voltrekken en bovendien nauwelijks ongedaan valt te maken. Sinds de beschrijving in de vakliteratuur, alweer meer dan 55 jaar geleden, hebben vele onderzoekers zich met het verschijnsel bezig gehouden. Dit werk heeft aan het licht gebracht dat het proces zich niet altijd snel en onherroepelijk voltrekt als Lorenz beschreef. Het heeft echter ook laten zien dat op jonge leeftijd opgedane ervaringen langdurige en ingrijpende effecten op het latere gedrag kunnen hebben die verder gaan dan het leren herkennen van soortgenoten door inprinting. Zo kan het te vroeg bij de ouders weghalen leiden tot het ontwikkelen van allerlei 'gestoord' gedrag. Het inprintingsproces heeft veel kenmerken gemeenschappelijk met de ontwikkeling van ander gedrag bij dier en mens. Daarom gebruiken we in ons onderzoek inprinting als 'model' om alge-

mene eigenschappen van gedragsontwikkeling op te sporen. Hiertoe doen we gedragsexperimenten met kuikens van het bankivahoen, maar ook onderzoek aan zebra-vinken.

Inprinting bij zebra-vinken

Het ganzekuiken van Lorenz volgde hem niet alleen op jonge leeftijd. Toen het seksueel volwassen was geworden beschouwde het mensen als potentiële partners. Dit verschijnsel, dat we 'sexuele inprinting' noemen, is later meer systematisch onderzocht, onder meer door Klaus Immelmann. Hij liet jonge zebra-vinkmannetjes door Japanse meeuwtjes grootbrengen en gaf ze, eenmaal volwassen geworden, de keus tussen een soortgenoot en een Japanse meeuwtje. De mannetjes baitsden intensief naar het meeuwtje en nauwelijks naar hun soortgenoot, terwijl door de eigen ouders grootgebrachte zebra-vinken hun soortgenoot verkozen. Dit verschijnsel is inmiddels bij vele vogel-

groepen aangetoond en het is zeer waarschijnlijk dat het ook bij de Gouldamadines voorkomt. In ons eigen onderzoek aan zebra-vinken vonden we eveneens een sexuele voorkeur voor de soort waardoor de jongen zijn grootgebracht, zowel bij mannetjes als bij vrouwtjes (zie tabel 1). De grote hoeveelheid broedzorg en ander gedrag dat de ouders tegen de jongen vertonen blijkt erg belangrijk voor het ontwikkelen van deze voorkeur. Echter, ook hier bleek dat latere ervaringen de sexuele voorkeur nog wel degelijk kunnen beïnvloeden. Verder merkten we dat vrouwtjes niet alleen afgaan op het uiterlijk van de aangeboden mannetjes, maar ook op hun gedrag. Of ze nu door zebra-vinken of door Japanse meeuwtjes zijn grootgebracht, de vrouwtjes hebben een sterke voorkeur voor intensief baitsende mannetjes. Dit kan er zelfs toe leiden dat een normaal opgegroeide zebra-vinkvrouw, die bij twee even actieve mannetjes de voorkeur

Tabel 1

Zebra-vinken grootgebracht door:	sexe	aantal dieren met voorkeur voor:	
		zebra-vink	jap.meeuw
zebra-vink	mannen	31	3
	poppen	25	2
jap.meeuw	mannen	1	32
	poppen	4	28

- Voorkeur gebaseerd op de soort waarbij in een keuzetest de meeste tijd werd doorgebracht.

PARTNERKEUZE EN BROEDZORG

aan haar soortgenoot zal geven, een Japanse meeuw man prefereert, indien die balst en haar soortgenoot niet! Kortom, vroege ervaring kan de partnerkeuze sterk beïnvloeden, maar latere ervaringen en de omstandigheden tijdens het maken van de keuze spelen ook een rol.

Inprenting en kleurvarianten

Hoe zit het nu met inprenting binnen één soort, bijvoorbeeld wanneer we te maken hebben met verschillende kleurvarianten zoals bij de gouldamadines? Recent onderzoek van Dave Vos in onze werkgroep laat zien dat inprenting op kleur kan plaats vinden. Vos liet zebra-vinken opgroeien bij wildkleur of bij witte ouders. In beide gevallen kiezen de jongen later een partner van de kleur waarmee ze ervaring hebben opgedaan (tabel 2). Ook andere soorten vertonen inprenting op kleurvarianten. We kunnen echter nog een stap verder gaan en vragen of beide ouders in dezelfde mate aan de ontwikkeling van de voorkeur bijdragen, aangezien beide ook voor de jongen zorgen. Om dit te onderzoeken liet Vos zebra-vinken grootbrengen door 'mengparen', bestaande uit één wildkleur en één witte ouder. Het resultaat was dat zebra-vinkmannetjes later overduidelijk kiezen voor een partner met de kleur van de moeder. Hoewel u nu zult verwachten dat vrouwtjes dus wel een voorkeur voor de vader zullen hebben, blijkt dat niet het geval te zijn. Ook zij prefereren een partner met het uiterlijk van de moeder, al is dit minder uitgesproken dan bij de mannetjes (tabel 2). Waardoor de moeder zo bepalend voor de latere voorkeur is weten we nog niet, maar het ligt

voor de hand dat gedragsverschillen tussen beide ouders hierbij een rol spelen. In elk geval laat dit werk zien dat binnen een soort de kleur van de ouders van belang is voor de latere partnerkeuze en dat het bovendien uitmaakt welke ouder welke kleur heeft!

was en de nadere een Japanse meeuw. Zo'n mengpaar gaf ik vervolgens een jong van iedere soort. In de regel accepteren en verzorgen de meeste zebra-vinken en Japanse meeuwen elkaars jongen. In dit experiment, waarin de ouders dus kunnen kiezen tussen twee verschillende jon-

Effekt van jongen of ouders

Tot nu toe heb ik enkele effecten beschreven die het uiterlijk van ouders op de latere voorkeur van jongen kan hebben. Het uiterlijk van jongen kan echter ook het gedrag van hun ouders, waaronder de broedzorg, beïnvloeden. In één van mijn experimenten maakte ik gebruik van 'mengparen' waarbij één van de ouders een zebra-vink

gen bleek dat iedere ouder een duidelijke voorkeur had voor het jong van de eigen soort. De zebra-vinkouder hield zich voornamelijk met het zebra-vinkjong bezig, de Japanse meeuwouder verzorgde vooral het Japanse meeuwenjong. Aangezien de ouders zelf als jong door de andere soort waren grootgebracht laat dit experiment ook zien dat deze voorgeschiedenis niet hoeft te leiden tot een voorkeur voor jongen van de pleegoudersoort! De selectiviteit van de ouders lijkt gebaseerd te zijn op verschillen in uiterlijk, gedrag en geluid die, zoals de meesten van u zullen weten, tussen jongen van beide soorten aanwezig zijn. Ook binnen één soort kan zich selectiviteit voordoen. Immelmann demonstreerde die door zebra-vinkouders zowel wildkleur als witte jongen in het nest te geven. De ouders gaven meer aandacht aan de wildkleur jongen. In dit geval is het gedrag en geluid van de beide kleuren jongen aan elkaar gelijk, maar zit het verschil er vooral in dat bij de witte jongen de karakteristieke patronen van zwarte markeringen in de bek ongekleurd zijn. De ouders vinden jongen die deze patronen niet

Tabel 2

Zebra-vinken grootgebracht door:	sexe	aantal dieren met voorkeur voor:	
		wildkleur	wit
wildkleur	mannen	15	1
	poppen	14	2
wit	mannen	0	11
	poppen	1	4
mengpaar (man wild, pop wit)	mannen	3	12
	poppen		
mengpaar (man wit, pop wild)	mannen	14	0
	poppen	4	3

- Voorkeur gebaseerd op seksueel gedrag (zang bij mannen, staartrillen bij poppen).

hebben kennelijk minder aantrekkelijk om te verzorgen. Hoe komt de selectiviteit bij de ouders nu tot stand? Het is zeker zo dat ouders zonder eerdere broedervaring al enige selectiviteit vertonen. Daarnaast kan het uiterlijk van de eerste jongen die ze grootbrengen effect hebben op welke jongen ze in latere broedsels accepteren. We zouden in dit geval wellicht van inprenting van ouders op jongen kunnen spreken. Hoe het samenspel tussen deze twee factoren verloopt is echter nog niet uitgezocht.

Inprenting, vroege ervaring en vogelfok

Aan het eind gekomen van mijn verhaal zult u zich wellicht afvragen of het beschreven onderzoek nu ook nog enige nuttige informatie voor de praktijk van het fokken oplevert. Er zijn wel enkele tips te geven, al zullen ervaren fokkers ze op basis van hun praktijkervaring al wel toepassen. In de eerste plaats zal duidelijk zijn dat wie verder wil fokken met een bepaalde soort of kleurvariant er goed aan doet de jongen te laten grootbrengen door ouders van die soort of kleurvariant. Dit levert de beste garantie dat deze jongen een voorkeur voor de gewenste partner ontwikkelen. Als één van de ouders de kleur

van de toekomstige partner heeft, betekent dit nog niet dat de jongen later in deze kleur interesse zullen vertonen! Als door pleegouders grootgebrachte jongen later met de eigen soort worden samengezet, zonder individuen van de pleegoudersoort, zullen ze wellicht wel een partner van hun eigen soort accepteren, maar dit is tweede keus en kan er toe leiden dat het niet goed genoeg 'klikt' tussen de partners om samen met succes nakomelingen te verkrijgen. Wanneer het niet mogelijk is de eigen ouders de jongen te laten grootbrengen, of u wilt de jongen later paren met dieren die er anders uitzien dan de ouders, dan is het het beste om te zorgen dat er in de volière individuen van de gewenste partnersoort aanwezig zijn. Hoe vroeger het jong hiermee in contact wordt gebracht, hoe beter. Dit kan eventueel in de vorm van nestgenoten; deze blijken namelijk ook een (geringe) bijdrage aan de tot standkoming van de latere voorkeur te leveren. Blootstelling aan de (pleeg)ouders kunt u in dit geval het beste zo kort mogelijk laten duren. Hierbij moet u er wel op bedacht zijn dat te vroeg van de ouders gescheiden jongen op andere wijze in hun gedragsontwikkeling gestoord kunnen raken, wat zich onder meer kan uiten in

slechte broedzorg, zoals De Liefde ook in zijn artikel beschrijft. Tenslotte, pleegouders die jongen van de ene soort zonder problemen grootbrengen kunnen, juist door deze ervaring, wel eens minder geschikt zijn geworden om jongen van een andere soort groot te brengen.

C.ten Cate

Met dank aan: H.Leever die me tot het schrijven van dit artikel inspireerde en commentaar hierop leverde; D.Vos voor het beschikbaar stellen van zijn gegevens en J.P.Kruijt voor zijn commentaar.

Foto: Jan Blasman

VOLKUNSTSTOF KWEEKKOOIEN

Bij onze bekende kweekkooien in bouw pakket hebben wij ook een volledig kweekkooien assortiment vervaardigd uit hoogwaardige kunststof

- voorfronten zijn in verchroomde uitvoering
- naast ons uitgebreid standaardprogramma kunnen wij ook speciale maten en modellen leveren
- ook trainingskooien en ziekenkooien
- vraag onze gratis folder aan voor uitgebreide informatie.

Fauna metaalwaren b.v.

Hoofdstraat 138a, Postbus 146, 5170 AC Kaatsheuvel
Telefoon 04167 - 7 41 14

Identifikatie van vogels met behulp van een chip

Iedere vogelliefhebber heeft de behoefte aan het individueel herkennen van zijn vogels. Bij grotere vogels (bijv. papegaaien, grote parkieten, toekans, loopvogels etc.) is er nu de mogelijkheid om een chip (transponder) in te brengen, waardoor de dieren individueel herkenbaar zijn. Een goede herkenbaarheid (identifikatie) bemoeilijkt diefstal, verzekeringsfraude en bedrog bij keuringen. Ook zal het de aankoop van beschermde vogels uit het buitenland vanwege de goede herkenbaarheid waarschijnlijk gaan vergemakkelijken.

De elektronische dierherkenning geeft de volgende voordelen:

- Het is permanent.
- Het is onzichtbaar en ontsiert het dier daarom niet.
- Het identificeert elk afzonderlijk dier definitief.
- Geen problemen meer met ingegroeide ringen.
- Het is goed leesbaar.
- Het is betaalbaar.

Het identificatiesysteem bestaat uit de reeds eerder genoemde chip (transponder) en een afleesapparaat. De chip (grootte plusminus 2 bij 10 mm), die in een steriele naald verpakt is, wordt met een speciale spuit (implanter) in de borstspier van de vogel aangebracht. (foto 1). Na het aanbrengen van de chip wordt door het afleesapparaat gecontroleerd of het chipnummer goed af te lezen is. (foto 2). Het door mij gebruikte Euro ID systeem is al officieel geaccepteerd door het Bundesverband Deutsche Papegeienring e.v. Ook de CBSG (Captive Breeding Specialist Group) heeft voor het Euro ID systeem gekozen om dieren uit dierentuinen en aquaria te identificeren. In de dierentuinwereld, met name in Keulen, is er al vanaf juni 1987 ervaring met dit systeem. Er werden ca. 150 dieren van ca. 45 diersoorten geïmplanterd. Het betrof vissen, reptielen, vogels en kleine zoogdieren. Op grond van goede ervaringen heeft men besloten hiermee door te gaan.

1. Het inbrengen van een chip bij een grijze roodstaart papegaai.

Het inbrengen van de chip is niet geheel pijnloos. Hoewel er collega's zijn, die chips aanbrengen bij het volle bewustzijn, is mijn advies om indien mogelijk een chip aan te brengen wanneer het dier toch in narcose is (bijv. endoscopisch sexen, medisch onderzoek).

De aanschafkosten van een afleesapparaat zijn niet gering (plusminus f 1.800,-=). Wanneer het systeem echter meer toegepast gaat worden, zullen er meer van deze apparaten in omloop komen. Dierenartsen, handelaars, vogelverenigingen (aanschaf

via de maandelijkse loterij?) en kwekers van grote aantallen vogels zullen snel tot de aanschaf van een afleesapparaat overgaan, wanneer het aantal elektronisch geïdentificeerde vogels toeneemt.

Ik hoop dat deze techniek een sterke vlucht zal nemen, waardoor de problemen met de individuele identificatie zullen verdwijnen.

Tekst en foto's:
J.M.M.Cornelissen,
dierenarts te Nijmegen

2. Het aflezen van een ingebrachte chip bij een grijze roodstaart papegaai

ysel

De

Muizen in de voliere.

Wat nu ?

Helaas is de vogelhouder wat minder enthousiast. Hij beschouwt muizen als ongedierte en diens gevolg zal hij ze te vuur en te zwaard bestrijden. Muizen zijn er in soorten. Er zijn huismuizen, bosmuizen, woelmuisen en spitsmuizen. Er

zijn zelfs ratten. Ik ben niet volledig maar beperk me even in verband met het doel van dit artikel. De huismuis is het bekendste en meest voorkomende dier. Hij klimt uitstekend, heeft een fenomenaal geheugen en is een cultuurvolger. Dit laatste is de bosmuis niet, toch komt hij eveneens voor in huizen en volièren. De woelmuis, en met name de rose woelmuis ook, hij is een slechte klimmer maar daartegenover een geweldig graver. Spitsmuizen zijn geen muizen, het zijn familieleden van de mol en ze eten vlees. Ratten tenslotte zijn te beschouwen als kingsizemuizen. Hoe komt het nu dat muizen zo graag in volièren komen? of anders gezegd: kunnen we dit vermijden. Volièren zijn meestal geheel of gedeeltelijk overdekt. Muizen kunnen dus, als ze dat willen, droogzitten. Het gaas vormt doorgaans geen al te grote belemmering. Soms raakt er weleens een volwassen en/of drachtige muis vast in het gaas, maar dit zijn uitzonderingen. De tafel is gedekt: er is voedsel, in ieder geval in de volière (de vogels moeten immers ook eten!) en dikwijls ook daarbuiten. Soms is de volière ook nog verwarmd, hetgeen de muizen aanmoedigt zich er te vestigen. Trouwens, nestmateriaal is ook aanwezig en de nestkasten bieden een uitstekend schuilplaats. En in de volière zit een muis veilig: zijn natuurlijke vijanden (wezel, egel, kat en uil) kunnen er niet bij. Dus het gaat goed met hen in onze volière en de aanwas

Iedereen kan mee praten over muizen. Sommige mensen hebben als hobby het kweken van (kleur)muizen. Een tamme muis is zonder twiifel een zeer interessant dier en nogal wat mensen hebben plezier in het houden van zo'n een dier. Laboratoria benutten andere aspecten van muizen (en ratten). Omdat de vruchtbaarheid enorm is (één paartje kan, met zijn nakomelingen zorgen voor 100.000 nakomelingen in één jaar) zijn muizen goedkope en gemakkelijk verkrijgbare proefdieren. Ze hebben dus hun nut.

verliezen leiden, speciaal in nestkasten. Tenslotte zijn de echte muizen knagers bij uitstek. Ze kunnen allerlei zaken kapotknagen en aldus nog meer schade veroorzaken. Het zal duidelijk zijn. De vraag hoe we eraan komen is minder

belangrijk dan de vraag hoe we er weer vanaf komen. De noodzaak van bestrijding zal iedereen toch wel duidelijk zijn. Het hoe dus, dat is de hamvraag. Voer zo plaats dat de muizen er echt niet bijkunnen, is praktisch niet uitvoerbaar. Muis en bosmuizen zijn uitstekende klimmers en dus zullen we er iets anders op moeten vinden. We hebben de keuze uit de volgende mogelijkheden, al of niet gecombineerd.

1) **De klem.** Dit is een oud en beproefd middel. De muis wordt snel geëxecuteerd en kan gemakkelijk verwijderd worden. Helaas zijn er nogal wat nadelen aan dit middel. Allereerst kan een muizen populatie erg lang minutieus om de klem heenlopen en voorts is de klem niet selectief, ook vogels kunnen erin raken. Het eerste is soms te omzeilen door de klem te azen met voor de muizen bekend voedsel, het tweede is te vermijden door de klem voor vogels onbereikbaar op te stellen, bijvoorbeeld onder een gazen hokje of bloempot met een gaatje erin. Een flinke steen erop is vaak geen overbodige luxe, vooral als er grote vogels in de volière zitten.

2) **De val.** In de val blijft een muis enige tijd in leven. Hij zal door honger, dorst en stress vroeg of laat doodgaan, maar dat is niet humaan. We kunnen hem ook zelf doden en/of aan de kat op voeren. De val heeft verder dezelfde voor en nadelen als de klem. De nadelen zijn, zij het wat

moeilijker, te omzeilen op dezelfde manier. Een val is, doordat hij dichtslaat, nooit 100% vogelveilig.

3) De Galg. Deze werkt als volgt: de muis knaagt een draadje door om bij zijn (bekende) voedsel te komen. Helaas voor de muis, zal het doorknagen tevens de galg in werking stellen. De executie verloopt redelijk snel, enkele seconden. Ook de galg zal soms lang gemeden worden, dit is een nadeel, maar het grote voordeel is dat de galg 100% vogelveilig is. In één gaatje is één muis te vangen. Er zijn echter galgen in de handel met meer, soms een heel batterij gaten.

4) Vergif. Alle muizevergiften hebben als werkzame stof een bloedverdunnend middel. Bij voldoende opname over enkele dagen zal de muis een ellendige dood sterven door in of uitwendige verbloeding. Zolang de dierenbescherming er zich niet mee bemoeit, kan iedereen een muizeverdelgingsmiddel kopen. Het best werken haverkorrels, want die eten ze het liefst. Een groot nadeel is dat vogels niet geheel ongevoelig zijn voor dit middel. Korrels kunnen weliswaar in kleine doosjes of potjes worden aangeboden, maar ze worden vaak verslept. Bovendien wordt het gif door de muizen uitgescheiden in de ontlasting en kan aldus in het voer terechtkomen. Het is moeilijk dit alles te vermijden, maar in de praktijk valt de schade mee, vooral als men het voer voor de vogels 's nachts volledig verwijderd.

5) Lijm. Lijm is niet overal vrij verkrijgbaar en het gebruik is niet overal toegestaan. In de volière is het een hachelijke onderneming. Het is wel zeer effectief en onschadelijk, dus niet giftig voor vogels. Wel zal men voldoende veiligheidsmaatregelen moeten nemen (bijvoorbeeld in een kistje plaatsen). Het middel is niet erg vriendelijk voor het slachtoffer.

6) Water. Met een gieter kan men een muizegat vol water laten lopen. Heet water is het meest effectief.

Vluchtende muizen kan men proberen met een breed latje dood te slaan. Uit ervaring weet ik dat men niet altijd evenveel succes heeft: de muizen vluchten uit een ons niet op-

res. Ik dacht er zal toch nog een muis zitten. Jawel, er kwamen er negentien uit. Ik had ze gelukkig allemaal te pakken.

De kat. Indien men de vogels uitvangt en de kat ervoor in de plaats zet, zijn muizen snel verdwenen. De

kat moet niet of schraal gevoerd worden, maar wel drinken krijgen. Deze manier is te beschouwen als biologische, en dus milieuvriendelijke bestrijdingswijze. De muizen worden gerecycled.

Schrikdraad. Bij toeval ontdekte ik dat muizen geëlectrocuteerd werden door een middel dat hun vijand, de kat, moest beletten schade aan te richten aan mijn vogelbezit. Een muis vindt ogenblikkelijk de dood als hij enerzijds met het gaas contact maakt (dat zit als het goed is aan de nul) en anderzijds met de schrikdraad zelf. Ze bijten van ellende zich zelf erin vast, hetgeen de effectiviteit, door een betere geleiding, verhoogt. Vochtig weer is ideaal (nog betere geleiding). De schrikdraad werkt het beste als hij **buiten** de kooi, zo laag mogelijk, één centimeter van het gaas afgeplaatst is. Een regelmatige tik verraadt dat het raak is. De spoel van het schrikapparaat kan zonder meer een slechts gedeeltelijke kortsluiting wel een nacht verdragen. Het zal een ieder duidelijk zijn dat muizen niet in onze volière thuishoren. We zullen er dus consequent iets aan moeten doen. De moeite en de kosten van de verdelging wegen ruimschoots op tegen de besparing op het voer en het niet uitbreken van ziektes. Welke methode(s) men gebruikt zal afhangen van persoonlijke smaak en/of mededogen met het slachtoffer. Ook een muis is een levend wezen.

gefallen gat en ontsnappen. Soms komen er zo veel uit dat men er nogal wat mist. Ik zag een keer een vers gegraven gat in een van mijn volière-

Tekst en foto's: Peter Otten

Tekst en foto's B. van de Kamer

De hooded parkiet

Psephotus chrysopterygius dissimilis

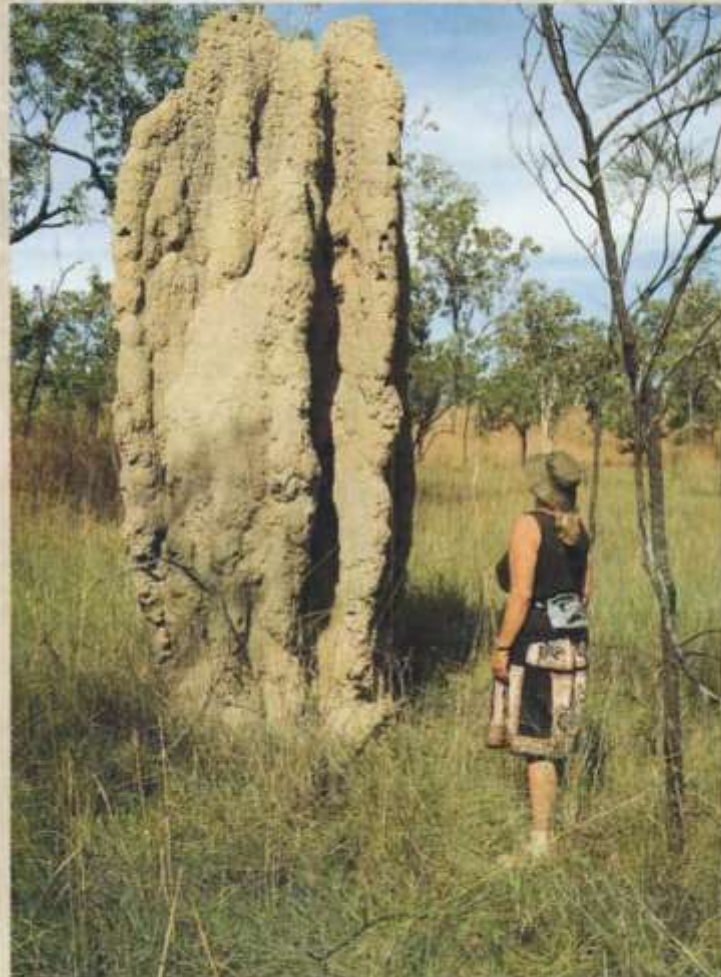
Beschrijving

Man: De lengte van de man is 26 cm. Het bovengedeelte van de kop is zwart tot juist onder de ogen en tot aan de onderkant van de donkergrijze snavel. De herkomst van de naam is hiermee duidelijk. Een smalle zwarte streep in de nek gaat over in het bruinzwart van de gehele rug en de vleugeldekkveren. De borst en de zij-kanten van de hals zijn turquoiseblauw en de buik en de stuit zijn licht blauwgroen. De bovenkant van de staartveren is evenals de rug bruinzwart, maar de onderkant is licht groenblauw. De slagpennen van de vleugels zijn donkergrijs en de vleugelspiegels zijn mooi opvallend goudgeel.

Pop: Zoals gebruikelijk is de pop niet zo opvallend gekleurd als de man. Van achteren gezien is ze lichtgroen, alleen de stuit is meer blauwgroen. De bovenkant van de staartveren en de slagpennen van de vleugels zijn bruingrijs. De borst, buik en onderkant van de staartveren zijn matgroen. De jonge vogels lijken op de pop. Het is bij jonge vogels moeilijk de mannen en de poppen van elkaar te onderscheiden.

Verspreidingsgebied

Het verspreidingsgebied van de hooded parkiet ligt in het noorden van Australië, in het Northern-Territory. Dit omvat een groot gebied tussen Katherine en Darwin en geheel Arnhemland. Het is een ruig en woest gebied met vlaktes, open bosland-schap, heuvels, bergen en plateaus, doorsneden door vele rivieren en met veel krekens.

De hooded parkiet

Klimaat

Het noorden van Australië heeft een tropisch klimaat. Er zijn geen voorjaar, zomer, herfst en winter zoals in Nederland, maar men kent een nat en een droog seizoen. Het natte seizoen loopt van november tot april. Er valt dan enorm veel regen, dikwijls meer dan 1000 mm. Rivieren stromen over en lager gelegen gebieden staan onder water. Het gebied is dan moeilijk toegankelijk. De luchtvochtigheid is hoog en het is drukkend warm, zowel overdag als 's nachts, met temperaturen tussen 30 en 35°C. Het droge seizoen loopt van mei tot november. Soms valt er werkelijk 4 à 5 maanden geen spatje regen.

Kleinere rivieren en kreken drogen uit en alleen in de grote rivieren en in de laagst gelegen gebieden is dan nog water te vinden. De luchtvochtigheid wordt lager en de warmte is niet meer zo drukkend. Vooral in de eerste maanden van het droge seizoen, mei en juni, heerst er een aangename dagtemperatuur en zijn de nachten koel.

Algemeen

De hooded parkiet werd voor het eerst gezien in 1898 in het gebied tussen de Katherine rivier en Pine Creek. Ze houden zich gewoonlijk op in open boslandschap en aan de randen van open vlaktes. Ze voeden zich met allerlei zaden van onkruid en gras, zowel rijp als halfrijp. Als ze gestoord worden vliegen ze naar een dichtbijstaande boom of struik en wachten ze tot het gevaar voorbij is. Als ze gaan drinken is het meestal bij ondiep water; ze houden er van om een stukje het water in te lopen. Ze zijn heel voorzichtig. Zo hebben wij gezien dat de hooded parkieten niet eerder kwamen drinken, dan wanneer er al andere vogels bezig waren. Bij het minste onraad vliegen ze op en keren ze niet terug. Het zijn snelle vliegers met een sierlijke golvende vlucht. In de natuur zijn de hooded parkieten de laatste 25 jaar in aantal enorm achteruit gegaan. In vroegere

jaren waren er meldingen van hooded parkieten vanuit het gehele verspreidingsgebied, soms in vluchten van meer dan 100 stuks. De laatste jaren komen ze slechts sporadisch voor en alleen in aantallen van 5 à 10 stuks. De achteruitgang van de hooded parkiet is hoofdzakelijk te wijten aan het afbranden van het gras ten behoeve van de veeteelt en aan de illegale vogelvangst in de zeventiger jaren. In die tijd werden er veel, door stropers gevangen, hooded parkieten voor gros geld naar Amerika en Europa gesmokkeld. Nu er in Europa nogal wat hooded parkieten in volières gekweekt worden en de prijs niet meer zo hoog oploopt, is dat gevaar voor de hooded parkiet in de natuur geweken. De laatste jaren beginnen ze weer in aantal toe te nemen, maar ze zijn nog niet in grote getale te zien.

Broeden

Het broedselzoen van de hooded parkiet begint aan het einde van het natte seizoen, dat is eind maart begin april. Ze maken hun nest in een "ant-hill", oftewel een termieten of mierenheuvel. In het noorden van Australië

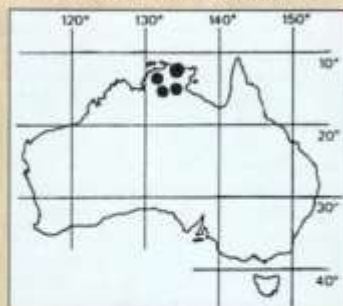
2 komen veel termietenheuvels voor, die door een soort grote mieren worden gebouwd van een mengsel van aarde, speeksel en uitwerpselen. Zo'n termietenheuvel bestaat uit een ingewikkeld stelsel van gangen en holletjes, waarin de eitjes van de termieten door de warmte van de zon worden uitbroeid. Elke termietensoort bouwt zijn eigen karakteristiek gevormde heuvel. Er zijn grote verschillen in de vormen van de termietenheuvels: puntig, afgerond, bol, klein en groot. De kleur van de aarde waaruit ze zijn opgebouwd bepaalt de kleur van de termietenheuvel. We hebben ze gezien in de kleuren crème, grijs tot aan zwart, en van licht roodbruin tot aan donker roodbruin. In hoogte en omvang van de verschillende soorten heuvels zit een heel groot verschil. Dit kan variëren van enkele tientallen centimeters, tot aan kolossaal grote bouwsels van wel 5 tot 6 meter hoog. De hooded parkieten in de omgeving van Pine Creek maken hun nesten in de grote grijsgekleurde termietenheuvels van 4 à 5 meter hoog. Door inwerking van de vele regen is een termietenheuvel in het natte seizoen niet meer zo hard en kan de hooded parkiet er zijn nest in uitgraven. Dit bestaat dan uit een aflopende gang van 10 tot 15 cm lengte met een diameter van 5 à 6 cm, met op het einde een ronde broedkamer van 10 tot 12 cm. De broedtijd is 21 dagen en de pop broedt op de 4 à 6 eieren alléén. In de broedtijd komt de man bij het ochtendgloren op de termietenheuvel zitten en roept zijn popje. Samen gaan ze dan op voedsel en water uit, waarbij de man zijn popje ook uit de krop voert. Na 20 tot 30 minuten komen ze terug bij het nest en gaat het popje verder met broeden. Dit herhaalt zich om de drie uur, totdat de schemering invalt. Zodra de jongen geboren zijn gaat, bij terugkomst van het hooded paartje bij het nest, ook de man naar binnen en samen voeren ze dan de jongen. Zelfs als deze nog maar enkele dagen oud zijn blijven de ouders

De hooded parkiet

al urenlang bij het nest vandaan. Na 5 à 6 dagen verblijft de pop ook 's nachts niet meer in het nest; zo'n kolossale termietenheuvel koelt in de nacht maar heel weinig af. Trouwens, in de tijd dat wij deze gang van zaken waarnamen, was de nachttemperatuur geregeld 30°C.

Broedgebied en Aboriginal-Land

Er zijn vier broedgebieden van de hooded parkiet bekend. Eén van deze broedgebieden ligt in de omgeving van Pine Creek, één in de omgeving van Daly River en de andere twee liggen in Arnhemland. Nu zijn er in Centraal en Noord Australië verschillende gebieden, waaronder enkele bijzonder grote, tot Aboriginal-land verklaard. Dit zijn gebieden die van oudsher door de oorspronkelijke bewoners van Australië, de Aboriginals, bewoond worden. Meestal herbergt zo'n gebied speciale plaatsen met voor hen een religieuze betekenis. De gebieden die tot Aboriginal-land verklaard zijn mogen door blanken niet betreden worden, tenzij met toestemming van de Land-Council.

Broedgebied van de hoodedparkiet.

Zoeken naar de hooded parkiet

Twee broedgebieden van de hooded parkiet liggen in Arnhemland. Aangezien geheel Arnhemland Aboriginal-land is, konden wij deze twee gebieden niet bezoeken. Voor het opsporen van de hooded parkiet hadden we de keus uit het gebied rond Daly River en het broedgebied rond Pine

Creek. We besloten ons geluk in het laatste gebied te beproeven. In de broedtijd zijn de hooded parkieten in hun broedgebieden samengetrokken en is het gemakkelijker ze te lokaliseren. We hadden al gauw een paar plaatsen gevonden waar geregeld enkele paartjes kwamen foerageren, maar het was toch moeilijk om een nest te vinden. In dat gebied komen veel termietenheuvels voor en we begonnen dus alle voor ons bereikbare heuvels te controleren op een eventueel hooded nest, maar helaas zonder resultaat. Nu zijn er bijna geen wegen in dat gebied, alleen enkele zogenaamde tracks, die leiden naar mijnen verder het binnenland in. We volgden zo'n track 15 à 20 kilometer, heen en terug. We reden zeer langzaam en hebben dit twee dagen achtereen gedaan. Langs de rand van de track groeiden op verschillende plaatsen allerlei fijnere grassoorten en onkruiden, waarbij we meerdere malen hooded parkieten en ook browns rosella's zagen foerageren. Dit gebied bestaat uit een rotsig, heuvelachtig open boslandschap met verschillende eucalyptusbomen, waarbij de roodbruine bast van de *E.tintinans* het

meest opvalt. De onderbegroeiing bestaat bijna alleen uit enkele soorten sorghumgrassen, hoofdzakelijk *S.stipodeum*. Dit is een grof soort gras, de zaadstengels worden 1 tot 2 meter hoog al naar gelang het beschikbare vocht en de vruchtbaarheid van de bodem. Als we hooded parkieten of browns rosella's op de grond waarnamen, was het altijd aan de rand van de weg of op een open vlakte. We zagen ze nooit op de grond tussen het sorghumgras, waar toch ook wel veel voedsel te vinden was. Daar zagen we wel kleinere vinken, spitsstaarten en maskeramandines. Kenmerklijk begeven de grotere vogels zich niet onder de grashalmen, omdat ze bij gevaar ongehinderd moeten kunnen opvliegen. Op een plaats waar veel fijn gras en onkruidzaad voorhanden was zagen we meerdere malen per dag enkele paartjes hooded parkieten. Na gefoerageerd te hebben vlogen ze steeds hoog over bomen en heuvels in oostelijke richting weg. Een paar honderd meter verder op de track vonden we een oud overwoekerd wagenspoor, dat in oostelijke richting voerde. Dit spoor liep naar een oude verlaten goudmijn. We volgden het spoor vele kilometers lang over heuvels en vlaktes, door drassige stukken en door riviertjes. Tenslotte kwamen we op een heuvel met aan de andere kant een dal, waarin een vijftal termietenheuvels stond. Het waren grote heuvels met een omvang van zeker drie meter en een hoogte van vier tot vijf meter, en in één van deze termietenheuvels vonden wij een nest van de hooded parkiet.

Onderschriften foto's

- 1) Termietenheuvel waarin het hoodednest
- 2) Hoodedman voor het nest
- 3) Hoodedman komt uit het nest

De Pestvogel

Er zijn van die dagen dat het geluk je lijkt toe te lachen. Voor mij bleek 11 december 1991 zo'n dag te zijn. Niets vermoedend zat ik deze dag in m'n kantoor in Groningen, diep gebogen en zwaar nadenkend, een rapport te schrijven. Voor het bedenken van de meest prachtige volzinnen in zo'n rapport wil ik dan nog weleens uit het raam staren. Nu heb ik het geluk, dat ik via dat raam uitzicht heb op een soort van "natuurgebiedje" waarin

zich veel bomen en struiken bevinden. Putters, winterkoninkjes, groenlingen en roodborstjes zijn dan ook vogels, die ik regelmatig mag bewonderen. Zoals gezegd zat ik dus op die bewuste dag, diep peinzend, uit het raam te staren toen ik plotseling een grote zwerm vogels zag neerstrijken in de bomen en struiken, op zo'n 30 meter van kantoor. Met een grote zwerm vogels bedoel ik hier een aantal van ca.30-40 vogels. Toen ik één van de vogels goed voor de ogen kreeg, wist ik niet wat ik zag. Tot mijn stomme verbazing bleek het namelijk een pestvogel te zijn. Nooit eerder had ik een pestvogel in het wild mogen aanschouwen en nu zag ik zomaar een aantal van rond de 30 à 40. Ik kan u verzekeren dat dit, als vogelliefhebber, een geweldige ervaring is. Trouwens, ook voor de niet (echte) vogelliefhebber moet een dergelijke ervaring wel iets bijzonders zijn. Helaas heb ik maar kort van deze mooie vogels kunnen genieten omdat ze na enkele minuten al weer verder vlogen. Toen ik aan het eind van de dag thuis kwam, was m'n eerste gang naar de boekenkast. De pestvogel had namelijk m'n interesse op een niet mis te verstane manier gewekt en ik wilde dan ook zoveel mogelijk aan de weet zien te komen over deze geweldige mooie vogel. De volgende bijzonderheden wist ik over deze vogel op te tekenen:

Geschiedenis

Voor het verklaren van de naam pestvogel is het nodig even in de geschiedenis te duiken. Het gedrag van dieren heeft ons mensen altijd al beziggehouden. In mythen en sagen, die uit overlevering zijn opgetekend, zijn hiervan legio voorbeelden te bedenken. Hoeveel mensen zien niet in de V-vorm van een vlucht trekkende ganzen de voorspelling van een strenge winter? En is het niet zo, dat velen in het zien van de eerste zwaluw in het voorjaar, de voortekenen zien van een mooie lente? Vooral vroeger, toen nog niet alles wetenschappelijk werd gestaafd, werd het gedrag van dieren vaak in verband

gebracht met bepaalde gebeurtenissen. Zo dacht men vroeger van de pestvogel, dat het toch geen toeval kon zijn dat er nogal eens een pestepidemie uitbrak nadat in de winter grote zwermen gekulde vogels, die men anders zelden of nooit zag, in de buurt van de huizen waren gesignaleerd. Niemand kon toen nog weten dat die eigenlijk zo vreedzame vogel niets met die gevreesde ziekte te maken had, maar door voedselschaarste in zijn noordelijk woongebied uitzwermd naar zuidelijker streken. Toch is het deze onwetenheid geweest, die er de oorzaak van is geweest, dat de vogel in Nederland de naam pestvogel kreeg toebedeeld. Wat het uiterlijk van de vogel betreft benadert de Engelse naam 'waxwings' veel meer de werkelijkheid. Vrij vertaald betekent waxwing zo iets als, met zegelwas bedrukte vleugel. Nu ik deze vogel in werkelijkheid heb mogen aanschouwen kan ik u verzekeren, dat deze benaming aan de vogel veel meer recht doet, dan de Nederlandse benaming. Nee, wat zijn naam betreft heeft deze vogel het in Nederland niet getroffen. Alvorens de vogel te beschrijven dient u te weten, dat er drie soorten worden onderscheiden.

De verschillende soorten en hun verspreidingsgebied

De pestvogel wordt gerekend tot het geslacht *Bombycillinae*. Er worden drie soorten pestvogels onderscheiden, te weten:

1. de *Bombycilla garrulus* (= "gewone" pestvogel)
2. de *Bombycilla japonica* (= Japanse of Siberische pestvogel)
3. de *Bombycilla cedrorum* (= Ceder pestvogel).

1. De *Bombycilla garrulus*

Met de *Bombycilla garrulus* wordt over het algemeen de "gewone" pestvogel bedoeld. De *Bombycilla garrulus* is dan ook de meest verspreide van de drie soorten. Het is ook deze soort geweest die op 11 december neerstrook in de buurt van mijn kantoor. De "gewone" pestvogel komt voor in Noord Europa, Noord Azië en Noord Amerika. Geografisch worden er van de *Bombycilla garrulus* drie ondersoorten onderscheiden. Het verkleed van de gewone pestvogel is zacht en meest bruin, grijsbruin en roodbruin van kleur. De keel van de vogel is zwart evenals de vleugel en

staartpennen. De uiteinden van de staartveren zijn geel. Verder heeft de *Bombycilla garrulus* een gele en witte vleugeltekening waarin ook nog wat rood voorkomt. Op de kop bezit de pestvogel een naar achteren gerichte kuif, die grijsachtig bruin van kleur is. De vogel heeft een zwarte oogstreep, die begint boven de snavel en vervolgens doorloopt tot achter het oog. Deze soort is ca. 20 cm groot.

2. De *Bombycilla japonica*

Uit de Nederlandse benaming valt al op te maken waar we het verspreidingsgebied van deze soort ongeveer moeten zoeken. De *Bombycilla japonica* is inheems in oostelijk Siberië. Alhoewel de naam anders doet vermoeden schijnt Japan slechts zeer

onregelmatig, en alleen in de wintermaanden, door ze bezocht te worden, met name het westelijk deel van Japan. Van deze soort worden in de literatuur verder geen ondersoorten vermeld. De algemene lichaamskleur van de Japanse of Siberische pestvogel is, net als bij de "gewone" pestvogel overwegend bruin, grijsbruin en roodbruin. De Japanse pestvogel is vooral te herkennen aan de roodkleurige staartuiteinden. De keel van de vogel is zwart. De staartpennen zijn overwegend zwart. De uiteinden van de staartpennen zijn, zoals reeds aangegeven rood. De vleugelpennen zijn grijsachtigblauw met zwart. Verder heeft de *Bombycilla japonica* een gedeeltelijke rode en witte vleugeltekening. De vogel bezit een zwart

2

te oogstreep, die begint boven de snavel en verder rondom het oog doorloopt naar achteren. Op de kop is een naar achteren gerichte kuif aanwezig, die donkergrijsachtig bruin van kleur is. De Japanse of Sibेरische perstvogel is ongeveer 18 cm groot.

3. De *Bombycilla cedrorum*

De *Bombycilla cedrorum* of wel Ceder pestvogel is van Noordamerikaanse afkomst. Verder bezoekt hij, zij het onregelmatig, in het winterseizoen gebieden ver naar het zuiden, zoals bijvoorbeeld de Caribische Zee. Van de Ceder pestvogel worden in de literatuur geen ondersoorten vermeld. De algemene lichaamskleur van de Ceder pestvogel is, net als bij de twee andere soorten, overwegend bruin, grijsbruin en roodbruin.

De Ceder pestvogel mist de witte en gele vleugeltekening die bij de andere twee soorten wel aanwezig is. De staartuiteinden van de Ceder pestvogel zijn, evenals bij de gewone pestvogel, geel van kleur. De kleur van de borstbevedering loopt van grijsachtig blauw over naar bruinachtig geel op de buik en rond de poten. De vogel bezit een zwarte oogstreep, die begint boven de snavel en vervolgens doorloopt tot achter het oog. Op de kop is een naar achteren gerichte kuif aanwezig, die overwegend bruinachtig van kleur is. De Ceder pestvogel is ca 16 cm groot en is dus de kleinste van de drie te onderscheiden soorten.

Algemene kenmerken

Bij alle drie de soorten zijn de handpennen verlengd met rode, druppelvormige punten, die lijken op plaatjes zegelwas. Door dit gegeven wordt direct de Engelse naam 'waxwing' duidelijk. Vreemd genoeg blijken deze rode, druppelvormige punten niet bij alle enkelingen voor te komen! Pestvogels hebben een korte, brede, licht gehaakte snavel en korte, stevige poten. De vrouwtjes van de drie soorten zijn over het algemeen wat matter van kleur. Ook de rode veerpunten zijn bij de vrouwtjes minder sterk ontwikkeld.

Leefmilieu

Pestvogels zijn vogels van de noordelijke bossen en dan in het bijzonder naaldbossen. Ze houden zich bij voorkeur op in dichte naaldbossen met hoge bomen en een onderbegroeiing van besdragende struiken.

Daarnaast worden ze ook regelmatig gesignaleerd aan de randen van moerassen en aan de oevers van rivieren, mits daar maar voldoende insecten aanwezig zijn. Pestvogels zijn in staat om buitengewoon strenge en lange winters rond en boven de poolcirkel te overleven. Ingeval van voedseltekorten ondernemen ze trektochten naar het westen, zuiden of oosten. Doordat het beschikbaar zijn van voldoende voedsel van jaar tot jaar sterk kan verschillen worden de pestvogels in bepaalde landen zeer onregelmatig waargenomen. Ingeval van voedseltekorten kunnen de trektochten van de gewone pestvogel (*Bombycilla garrulus*) zich uitstrekken tot landen als Nederland, België en de Britse eilanden.

Broedproces

Pestvogels houden er geen uitgesproken eigen territorium op na. Toch verdedigen ze, indien noodzakelijk, wel hun nest. Veelal paren meerdere paren in elkaars nabijheid. Mannetjes in broedconditie zetten bij de balts de veren van het onderste deel van de rug en de stuit op, waardoor een grote opvallende bult ontstaat. Ook de veren van de kuif alsmede die van de buik worden tijdens de balts opgericht. De staart van het mannetje wijst tijdens dit baltsgedrag naar beneden. Bij dit alles wordt de kop enigszins van het popje afgewend. Indien een popje, een mannetje "wel ziet zitten" zal ook zij deze houding aannemen. Vervolgens biedt het mannetje met de punt van de snavel iets lekkers aan (bijvoorbeeld een besje of insect) dat dan door het vrouwtje wordt geaccepteerd. Pestvogels bouwen komvormige nesten in bomen. De hoogte waarop deze nesten worden gebouwd varieert van 1 tot 6 meter. Als nestmateriaal gebruikt de pestvogel veelal grote hoeveelheden twijgen. Het nest wordt bekleed met mos en vezels, waaraan verder nog gras en veren zijn toegevoegd. Het nest wordt door beide partners vervaardigd. Een legsel bestaat uit 3 tot 6 eitjes. De eitjes zijn grijsachtig-blauw van kleur en hebben een diepzwarte tekening. De eitjes worden ongeveer 14 dagen door het popje bebroed. Tijdens die periode wordt ze door het mannetje op het nest gevoerd. De jongen worden vrijwel naakt geboren en worden door beide oudervogels grootgebracht. Vooral in het begin bestaat het voedsel van de jongen

voornamelijk uit insecten (eitwitrijk!). Als de jonge vogels ongeveer twee weken oud zijn verlaten ze het nest en worden daarna nog enige tijd door beide ouders gevoerd. In gevangenschap kan het best een komvormig nest (bijvoorbeeld gemaakt van een zwarte plastic bloempot waar een stuk vanaf is gesneden - zie Onze Vogels, pag.136, jaargang 1978) worden gegeven. Jonge pestvogels zijn overwegend grijs. De kuif is al vroeg te herkennen. Tegen de tijd dat ze uitvliegen zijn ze licht gestreept op de borst, ook zijn bij de jongen, de zo kenmerkende rode druppelvormige punten op de handpennen, al in het nest te onderscheiden. Hetzelfde geldt voor de rode of gele kleur aan de uiteinden van de staartpennen. Ingeval jongen in gevangenschap worden geboren moeten ze geringd worden met ringen van 3,5 mm.

Voedsel

In de zomer eten de vogels voornamelijk insecten, maar in de herfst en winter bestaat het menu voornamelijk uit bessen. In het geval van de gewone pestvogel betreft dit in het bijzonder de lijsterbes. In gevangenschap kunnen we het volgende voedsel aan de pestvogel verstrekken:

- Goed insectenvoer, aangevuld met levende insecten zoals muggen, larven, meelwormen, maden e.d.
- Universeelvoer
- Krenten en rozijnen
- Fruit (appel, peer, druiven, banaan e.d.)
- Bessen (bessen van lijsterbes, meidoorn, vuurdoorn, cotoneaster, rozebottels e.a.)
- Groenvoer (sla, andijvie, witlof, vogelmuur e.d.)

De opfok van jonge vogels zal alleen succesvol zijn als de vogels in voldoende mate kunnen beschikken over levend voer. Pestvogels blijken verder graag te baden. Een ruime badplaats is dan ook een vereiste. Het spreekt voor zich dat de vogels elke dag over schoon drinkwater moeten kunnen beschikken.

Kweekresultaten in gevangenschap

Volgens de heer C. van Berkel (zie Onze Vogels, pag.534, jaargang 1988) zijn in de volière al meerdere geslaagde kweekresultaten behaald, waaronder o.a. met de 'gewone' pestvogel. De literatuur die mij ten dienste stond maakt echter alleen melding

3

van succesvolle broedresultaten met de Ceder pestvogel (zie *Onze Vogels*, pag.136, 1978). Het feit dat de in Europa voorkomende 'gewone' pestvogel (*Bombycilla garrulus*), ingevolge de bepalingen in de vogelwet 1936 (?!), niet mag worden gehouden zal hierop ongetwijfeld van invloed zijn.

Tot zover mijn verhaal over de pestvogel. Misschien dat het geluk u ook een keer toelicht en dat een zwerm pestvogels precies neerstrijkt in uw gezichtsveld. U heeft door het lezen van dit artikel kunnen zien waar zo iets toe kan leiden. Ik wens u verder veel verrassende ervaringen toe en wie weet tot een volgende keer.

Tekst: A.van Kooten
Foto's: C.Scholtz/Van Os en H.Schremp.

Onderschriften foto's

- 1) Pestvogel
- 2) Japanse pestvogel
- 3) Ceder pestvogel

Nuttige wenken bij

Door: L. Meulemans en
Th. Bruynaers
Foto: Ton de Bruijn.

Indeling pigmentvogels

Wij hebben reeds enkele malen gezegd dat het erg belangrijk is je eigen vogels goed te kennen. Dat kan alleen door zeer secuur te observeren en daarna heel streng te selecteren. Om een goede selectie te kunnen maken is het nodig vooraf eisen op te stellen waaraan de vogels moeten voldoen. Een bijzonder goed hulpmiddel daarbij zijn de standaard-eisen die de Bond heeft opgesteld. Maar vaak is dat niet voldoende omdat we die vogels niet of onvoldoende in onze hokken hebben zitten. De standaard-eisen geven een beschrijving van de ideale vogel, zo die mocht bestaan.

Voor het uitzoeken van tentoonstellingsvogels is het de manier om te selecteren, maar voor de kweekvogels dienen we vaak andere normen aan te leggen. Zo kan een goed kweekpaar bestaan uit twee vogels die nooit voor een hoge waardering in aanmerking zullen komen. Wat bijvoorbeeld te denken van een goudgroene intensieve pop x een groene schimmel man. Beide vogels zullen niet hoog scoren op de wedstrijd, maar als kweekpaar moeten we het zeker niet opzij zetten, wat we in vervolg nog zullen zien. Bij de vetstofvogels noemden we de gradenmeter die een indeling mogelijk maakt voor de lengte van de bevedering of anders gezegd voor de mate van intensiviteit en schimmel. Welnu, deze gradenmeter kunnen we ook bij de pigmentvogels gebruiken want ook daar komen we vogels tegen in deze variaties, van ultra-intensief tot veel te zwaar schimmel.

Bij de vetstofvogels dienen we alleen te letten op:

- 1) de bijkleur, diepte en helderheid
 - 2) intensief en schimmelgraad.
- We laten hier de eisen die gesteld worden aan grootte, vorm, bevedering en conditie even buiten beschouwing. Dat zijn zaken die altijd en voor elke vogel gelden of het nu kweekvogels dan wel tentoonstellingsvogels

zijn. Aan die eisen moet elke vogel in ons bestand voldoen.

Voor de gepigmenteerde vogels komen hier een aantal belangrijke punten bij:

- 3) het bestreppingspatroon, eumelanine
- 4) het tussenpigment, phaeomelanine
- 5) het wel of niet aanwezig zijn van de blauwfactor

Voor het bestreppings- en het tussenpigment zouden we eenzelfde gradenmeter op kunnen stellen die loopt van een uiterst fijne tot een veel te grove bestreping. Maar zo simpel ligt de zaak niet, want we zullen dan ook duidelijk onderscheid moeten maken in de intensieve en de schimmelvogels. Het is namelijk zo dat een intensieve vogel in de regel een wat fijner pigment bezit dan een schimmel. Ook is er een duidelijk verschil tussen beide vogels wat betreft het tussenpigment. Bij de schimmel is dat vol aanwezig en ligt als een waas over de gehele vogel, terwijl dat bij een intensieve veel minder is, of in sommige gevallen zelfs helemaal afwezig moet zijn. Denk maar eens aan een goudsatinet. Ook de blauwfactor speelt een andere rol. Schimmelvogels mogen geen blauwfactor hebben. Die doet nl. afbreuk aan het phaeomelanine, het tussenpigment. De goudgroene en de staalblauwe moeten de dubbele blauwfactor bezitten willen ze optimaal showen. De goudagaat verlangt ook de blauwfactor en een snuffje ervan kan zelfs wonderen doen bij de goudisabel. We zien dus dat het voor deze groep vogels moeilijk wordt om op een eenvoudige manier een indeling te kunnen maken waarop we de vogels zouden kunnen selecteren. Het zijn te veel zaken waar we rekening mee moeten houden. Daarbij is het meestal zo dat een kanarie misschien een fantastisch pigment op de rug heeft, een mooie korte, fijne bestreping, maar dat in de flanken het pigment volledig ontbreekt. Het kan ook zijn

dat het bestreppingspatroon prima is, maar dat de hoorndelen te donker of juist te licht zijn.

Met deze algemene zaken komen we echter niet ver, gezien tussen ideaalbeeld van de vogel en datgene wat we in onze hokken hebben, een enorme verscheidenheid te constateren valt. Vaak is het ook nog zo, dat bij kwekers van gepigmenteerde kanaries verschillende kleurslagen in de volières te zien zijn. Naast groen wordt agaat gehouden. Naast bruin wordt groen gehouden en naast bruin kom je isabel tegen. Dit gebeurt vaak met de bedoeling om de een of andere kleurslag op te halen of juist om een bepaalde factor af te zwakken. Het zal duidelijk zijn dat een beginnende liefhebber zich hier ver buiten moet laten. Het gebeurt maar al te vaak dat er grote fouten gemaakt worden en dat de kwaliteit van de vogels er sterk onder lijdt. Soms zijn de fouten zelfs niet meer of heel moeilijk te herstellen. Het beste is de vogels fokzuiver te houden: groen bij groen, agaat bij agaat en bruin bij bruin. Vooral is het belangrijk om vogels met dezelfde bijkleur bij elkaar te houden. Nooit gepigmenteerd geel vermengen met bijvoorbeeld oranje-ood. Alleen bij de zilvers ligt de zaak een beetje anders, omdat we daar te maken hebben met de dominant wit factor. We weten dat bij een dubbele dominant witfactor lethaliteit kan optreden. Hier zullen we dus noodgedwongen zilverisabel X isabel moeten paren om problemen te voorkomen. Hierop komen we nog terug. Hoofregel blijft dus **Kweken in een kleurslag**. Het is beter een goede kweekvogel te kopen dan via een lange weg en met grote risico's van mislukken er een proberen te kweken.

Alleen als u de erfelijkheidsleer beheerst, is het een uitdaging die het proberen waard is. Als we de klassieke kleuren gaan bespreken is het noodzakelijk een goed uitgangspunt te vinden om de grote verscheidenheid te kunnen overzien. In veel artikelen zie je dat vele zaken door el-

j de kanariekweek

kaar besproken worden waardoor je het geheel en het eigenlijke uitgangspunt niet meer ziet.

In een schema hebben we gezien dat de klassieke kleuren op twee manieren ingedeeld kunnen worden:

1) Naar het pigment; groen, agaatsbruin en isabel.

2) Naar de bijkleur; wit, geel en oranje-rood.

Het meest logische lijkt mij om een indeling te maken in:

De groenserie: geel, wit en oranje-rood

De agaatsserie: geel, wit en oranje-rood

De bruinserie: geel, wit en oranje-rood

De isabelserie: geel, wit en oranje-rood

De nadruk komt nu te liggen op de verschillen in pigment omdat de bijkleur bij alle vier de series hetzelfde blijft. Een vogel in de groenserie ver-

schilt dus alleen in de bijkleur. De andere eigenschappen blijven gekoppeld aan het groen zijn. Zo ook bij de agaten, de bruine en de isabellen. Wat betreft de bijkleur hebben we gezien dat we vele gradaties hebben van hooggeel tot zeer zwak geel (goudgeel en strogeel). In het oranje-rood hebben we die gradaties ook van diep roodoranje tot zeer licht oranje-rood. Bij de witte ligt de zaak wat anders omdat we daar twee heel andere erfelijke wit-eigenschappen kennen: het dominant wit en het recessief wit. Voor het onderscheid verwijzen we naar wat gezegd is over deze kleuren bij de vetstofvogels. Voor de gepigmenteerde kunnen we dat eigenlijk hetzelfde overnemen. Zo zal een goudgroene evenals een goudgele het hooggeel bij zich moeten hebben. Een groene schimmel zal evenals een strogele het zwakke geel moeten bezitten. In de volgende hoofdstukken zal dan ook uitgegaan worden van de hoofdkleuren groen, agaatsbruin en isabel. Van elke serie zullen de kenmerken besproken worden en er zullen kweekadviezen gegeven worden voor tentoonstellingsvogels en kweekvogels. Het belangrijkste doel moet echter blijven dat we de kwaliteit van de vogels proberen te verhogen of vast te houden wanneer die op een hoog peil staan. Het mag nooit de bedoeling zijn om maar lukraak te experimenteren. Kwekers die dat toch doen, zullen misschien wel eens een toevalstreffer kweken, maar het resultaat zal toch van korte duur zijn. We moeten proberen de kwaliteit over jaren vast te houden. Dat lukt maar een enkeling. Een doelgerichte kweek met fokzuivere vogels geeft de grootste kans op een goed resultaat.

Interessante kweekervaringen met roodkuifkardinalen

(*Paroaria coronata*)

Na eerst twee goede kweekjaren te hebben gehad met roodkuifkardinalen, ik had in die twee jaren vier jongen op stok (zie artikel in Onze Vogels september 1987) ging mijn pop van dat goede kweekkoppel dood en moest ik dus weer een nieuw stel zien te bemachtigen. Dat lukte helaas niet en zo begon ik in 1989 met weliswaar een stel maar dat was een pop uit het eerste kweekjaar en haar vader. Ik had dat jaar wel een nest met drie jongen maar die kwamen niet verder als twee weken, wat overigens niet zo'n ramp was omdat het toch van een verwant stel kwam. In januari 1990 kon ik bij een kweker een man kopen en ik plaatste die bij de pop die ik al had. De oude man plaatste ik in een andere volière. Na een paar weken ging die dood aan waarschijnlijk ouderdom. Ik besloot om die tweede volière ook te gaan bevolken met een stel dat ik aangeboden kreeg van een kennis. Na een paar weken ging er één dood en de overgebleven vogel was volgens mij een man omdat hij floot en zich gedroeg zoals ik dat al-

leen bij mannen gezien had. Het voorjaar naderde en tot mijn grote verbazing vond ik in het hok waar die enkele kardinaal zat een nest met één ei waar ook door die kardinaal stevig op gebroed werd. Omdat ik nu zeker wist dat het een pop was, kocht ik er nog een man bij zodat ik weer twee stellen had. Deze man zag die pop volgens mij totaal niet zitten omdat hij niet inging op haar gepronk en gebalts. Het was nu eind maart en in de beide hokken vond ik een nest met eieren, het eerste stel vier en het tweede stel twee, waar later na een week een derde werd bijgelegd. Heel opvallend was wel dat de eieren van de twee stellen totaal niet op elkaar leken qua grootte en kleur. In het tweede stel had ik totaal geen vrouwen omdat de man zich nergens mee bemoeide, zodat ik dacht dat de pop weer alleen was begonnen net zoals eerst. Dit bleek absoluut niet zo te zijn want na twee weken broeden had ik in het ene nest vier en het andere nest één jong. Deze jongen groeiden uitstekend behalve het vierde jong uit het nest van het eerste

stel. Deze groeide heel slecht omdat de drie groten waarschijnlijk al het voedsel opeisten; die ging tenslotte dan ook dood. De andere drie vlogen uit en het jong uit het andere nest ook. Na zo'n drie weken werden de jongen een beetje zelfstandig maar in een week tijd waren ze ineens alle vier dood; brandmager! Ik baalde als een stier want om die jongen zover te krijgen, kost handenvol geld aan kilo's meelwormen en ander levend voer. Als oorzaak verdacht ik de ouders van te vroeg stoppen met voeren omdat ze in die tijd alleen maar met de kardinaal burenen in de clinch lagen. Met de volgende rondes is het weer zo gegaan en dus besloot ik een koppel weg te doen, zodat het stel wat ik hield zich volledig op de jongen kon richten. Het andere stel verkocht ik aan een vriend van mij zodat ik ze toch nog in de gaten kon houden. Het kweekseizoen 1990 was ten einde en de balans was triest: In totaal 17 jongen uit het ei en niet een zelfstandig op stok. Omdat ik nu met twee volières zat, besloot ik er een hele grote van te maken. Na veel

dagen werken, samen met mijn vader, was het klaar, 4 meter diep, 2,5 meter breed en 3 meter hoog met een nachthok van 2x1x2 meter. Met zijn begroeiing, grasveldje en vijver was het gewoon een plaatje. Het was begin april 1991 en de kardinalen hadden weer vier eieren, en deze eieren kwamen alle vier uit. Het laatst uitgekomen jong bleef weer achter op de rest en ik wist dat als ik hem in het nest zou laten, hij zeker dood zou gaan net als alle andere keren. Omdat het tweede stel van vorig jaar dat ik verkocht had op een onbevrucht ei zat, besloten we het reddeloze jong in dat nest te leggen en tot onze grote verbazing accepteerde dat stel het jong alsof het hun eigen jong was. Dit was wel heel verbazend omdat het jong toen al anderhalve week oud was. Dit jong is na zo'n twee weken uitgevlogen maar toch nog doodgegaan omdat hij waarschijnlijk in de eerste anderhalve week toch te kort is gekomen. Toch is bewezen dat deze vogels niet zo storingsgevoelig zijn als wel beweerd

wordt want ook nestcontrole kan wel een aantal keer per dag gedaan worden als dat nodig is. Ondertussen waren de andere drie jongen al groot en aten nu ook al zelfstandig. Ik had er dus waarschijnlijk goed aangedaan het andere stel weg te doen. Het tweede legsel was onderhand ook weer uit en wederom vier jongen bevolkten het nest. Ook nu weer bleef het laatste jong achter en ging vroegtijdig dood, met de andere ging het ook niet best want ik probeerde dit nest weer eens te ringen maar de pop gooide ze eruit. Omdat ik er op tijd bij was, kon ik nog twee jongen redden en plaatste die terug zonder ring. Deze groeiden goed op en ze werden ook zelfstandig. Van het derde broedsel kwam niet veel terecht door de onervarenheid van de verzorger tijdens mijn vakantie. Om toch de volgende keer eens vier jongen uit een nest te brengen, besloot ik net als bij kanaries, de pas gelegde eitjes te wisselen voor nep eitjes om zo geen jong meer te krijgen die een stuk kleiner is als de rest. Als wisse-

leitjes gebruikte ik uitgeblazen kardinalen eitjes uit een laat nest van vorig jaar (wie bewaard heeft wat) en spoot die met een injectiespuit vol met gips. Deze wisseltruc paste ik toe bij het vierde legsel dat ik speciaal voor deze test liet doorgaan en tot mijn grote verbazing accepteerde zij de kunsteitjes zodat ze een paar dagen later op vier gelijktijdig bebroede eieren zaten. Helaas kwamen deze eieren niet uit zodat de echte test met de wisseleieren volgend jaar moet gebeuren. Door al deze ervaringen ben ik toch heel veel van deze kardinaalsoort te weten gekomen en hoop ik dit jaar, als de wisseltruc lukt, het hele goede jaar 1991 met vijf volwassen jongen te overtreffen en wil ik mensen die deze vogels ook hebben zeggen: "Geef de moed niet op want zoals je ziet is het mij ook na al die jaren gelukt om eindelijk eens een keer goed te kweken".

**Tekst: Bart Verlaat,
Foto's: NBvV en Bart Verlaat.**

Minder voorkomende kleurslagen bij grasparkieten.

Recessiefbont (Deensbont):

Deze kleurslag heeft de laatste jaren veel aan kwaliteit gewonnen, vooral de fysieke eigenschappen zijn sterk verbeterd. Wat vooral achterbleef bij de recessiefbonte was het formaat, de grootte van de kop en het volume in de bevedering. Lange tijd werd de recessiefbonte betiteld als winkelparkietje. Daar is veel verandering in gekomen, in Nederland is het vooral de parkietenkeurmeester Jan Bouwmeester die hier voor gezorgd heeft. Deze grasparkietenkweker, een echte liefhebber van deze kleurslag, heeft van het begin af aan, toen hij begon met deze bonte, het volste vertrouwen gehad dat hij met deze kleurslag zou slagen. Zijn positieve benadering en het volhouden om de recessiefbonte op een hoger niveau te kweken, heeft al vele grasparkietenkwekers geïnspireerd om met deze kleurslag te gaan beginnen. Dit heeft er ook toe geleid dat op zaterdag 28 november 1987, in "de Koeheuvel" te Maarn een studieclub "Deensbont" is opgericht.

Keurtechnisch:

Recessief bont wordt gekeurd in schaal 2, in de kleuren licht, donker en olijfgroen, grijsgroen, hemelsblauw, kobalt, mauve, violet, grijs met of zonder geelmaskerfactor 1 of 2 en/of de opaline factor. Bij het kweken van deze kleurslag dient gestreefd te worden naar een scherpe horizontale scheiding dwars over de borst, even boven de inplant en de poten. Vleugeltekening mag niet meer dan 15 à 20% van het vleugeldek beslaan. Dat is in de praktijk heel

moelijk te benaderen, de recessief bonten die in worden gestuurd naar de tentoonstellingen, hebben vaak te veel tekening op de vleugels. De vogels die goed uit de bus komen hebben nog altijd 30 à 35% vleugeltekening. Deze bontfactor is erg variabel, daarom wordt er niet al te strenge eisen aan het bontpatroon gesteld. Wel dient er naar gestreefd te worden dat de vleugeltekening zo symmetrisch mogelijk is. Het masker:

Keelstippen zijn niet vereist doch mogen wel aanwezig zijn, van één tot een volledig aantal van zes stippen. We kunnen rustig stellen dat de recessiefbonten met een volledig masker een betere totaal indruk maken dan met een onvolledig masker. Voorkomende fouten zijn, ondulatie tekening op het voorhoofd en/of vlekke (flecky headed). De ogen zijn donker of pruimrood zonder witte ring om de iris en de neusdop is bij de poppen bruin van kleur en bij de mannen een rose met een blauwe waas.

De Kweek

Als u met deze kleurslag wil gaan beginnen, dan is het beste om dezelfde kweekwijze te hanteren, zoals ik al eerder beschreef bij de fallow's in "Onze Vogels" van januari 1992. Alleen in vergelijking met de fallow's, kunt u met deze kleurslag al direct met fysiek betere grasparkieten beginnen, zodat als u goed kweekt u er een paar jaar korter over doet, om de recessief bonte op hoog niveau te kweken. De grasparkietenkwekers die meer informatie willen hebben over de "Deensbont"club, kunnen contact opnemen met Jan Bouwmeester, tel: 01803-17886.

Foto no. 1: Deze grijs recessief bonte man van één jaar oud, is goed van formaat en type. Opvallend is de mooie kopstand, snavelplaatsing en goede stokstand. Heeft ook een goede koplengte en een mooie ronde

kop, de welving boven ogen is nog niet voldoende aanwezig. Duidelijk is te zien dat de ogen de witte ring om de iris missen, de neusdop is rose van kleur met een blauwe waas. De borstkleur is goed helder wit van kleur, de buikkleur moet egaler grijs en de afscheiding moet strakker zijn. We zien op deze foto niet veel van de vleugels, maar wat te zien is heeft nog te veel tekening. Fout is ook de aanwezigheid van de ondulatietekening op het voorhoofd. Let u ook eens op de bevedering van deze man, dit is een grasparkiet met mediuimbuff bevedering.

Foto no. 2: Een kobalt recessief bonte man, met duidelijk een te veel aan vleugeltekening. Het front van de kop moet breder zijn en de kopbevedering moet méér welven boven de ogen en de snavel. Fout is vlekke (flecky headed) in het masker. De

buikkleur is onvoldoende aanwezig en de horizontale scheiding is onregelmatig van vorm. De borstkleur is goed. Deze man moet forsere van formaat zijn en een betere kopstand hebben.

Foto no. 3: Op deze foto zien we links een grijs recessief bonte pop, met een goede houding en lichaams-lengte. De kopbreedte is duidelijk onvoldoende aanwezig. Ook hier zien we weer de fout van ondulatietekening in het front. Met deze storende fout moet u zeker rekening houden bij het koppelen van uw kweekstellen, want deze zal bij een gedeelte van de jongen weer tevoorschijn komen. De borstkleur moet bij deze pop wit van kleur zijn, we zien hier nog enkele grijze veertjes. De buikkleur toont een blauwe waas, deze moet egaal grijs zijn. Naast deze pop zit een grijs-groen opaline cinnamon dominant-

bonte man, een duidelijk verschil met de recessief bonte mannen van foto 1 en foto 2, is de blauwe kleur van de neusdop en het bezit van wel een witte ring om de iris. Deze dominant-bonte man heeft een stijlvolle houding en een goed formaat. Ook de kopbreedte en lengte is goed, de kopbevedering moet iets meer volume hebben. Bij deze man moeten wel de zes keelstippen in het masker aanwezig zijn.

**Tekst: Harry van Doorne.
Foto's: Aart Stellenaar/Cees van Loo.**

1

2

Wij kennen geschreven rechten en daarnaast ook gewoonterechten. Gewoonten kunnen rechten geven, maar dan moet zo'n gewoonte reeds jarenlang bestaan. Zo gaat het ook met de bewaardiging van de gezongen toeren in ons harzerlied. Al stond het ook zo weldoordacht en prachtig ingedeeld in de theorie, toch werd daar zo nu en dan van afgeweken.

Onze Harzervogels

De bewaardiging van de gezongen toeren kwam dan niet meer overeen met het gestelde in die theorie. Wij kunnen zonder meer vaststellen dat dit ontstond omdat enkelen het niet eens waren met de theorie, of dat onbewust daarvan werd afgeweken omdat zij de theorie niet goed kenden. Dus moedwillige afwijkingen, of afwijkingen uit onwetendheid.

Zo horen wij tegenwoordig van besprekingen, waarbij men tot overleg komt om bepaalde toeren lager te bewaardigen dan waarop die toeren volgens de theorie recht hebben. Als dat gedaan wordt, dan is men toch niet goed bezig. Als echte kenners van het harzerlied van mening zijn dat bepaalde toeren lager bewaardigd dienen te worden, dan is daarvoor enkel de goede manier om de betreffende toeren te verlagen voor wat de maximum bewaardiging betreft. Het mag dan natuurlijk niet zo zijn dat de mening van enkelen wordt gevolgd. Vooropgesteld dat de bewaardiging van die toeren volgens de theorie moet geschieden, zolang die theorie niet gewijzigd is. Wordt dat niet gedaan dan krijgt men ongelijke bewaardigingen door verschillende keurmeesters. En hoe komt men er bij om bepaalde toeren te willen verlagen in bewaardiging. Laten wij nu eens de kloektoer nemen. Vaak hoort men kenners daarover zeggen: Die vogel heeft vlakke, slag, of andere afwijkingen. Dat verandert de indruk van het lied van die vogel. Bepaalde toeren worden daarbij vaak op de korrel genomen en tot een lagere bewaardiging veroordeeld. De laatste

man die die vlakke kloek bracht als kweekman gebruikt en nog wel met de gedachte: "Het is één van mijn beste kweekmannen". En zo verder denkende, wat kan een dergelijke kweker van een nateelt van een dergelijke vogel verwachten. Juist vogels met ook van die vlakke kloekjes zoals de vader, tmeer als die

tijd hoort men meningen verkondigen dat de bewaardiging van de kloektoeren terug moet naar 9 punten. Dus men wil die toer, die heel vroeger één der belangrijkste toeren van het harzerlied was, naar de laagste trap der waardetoeren, de eenvoudige toeren overbrengen. Zou dat wel goed zijn? Doen wij de kloektoer dan geen geweld aan? Is het niet een vluchten naar de gemakkelijkste weg, omdat het kweken van een goede kloektoer zo moeilijk is? Doen wij ons er dan niet afmaken met het gezegde dat kloeken bijna vlak zijn? Of is het niet zo dat wij in het verleden niet zo goed op die vlakke kloeken gingen letten als wij de kweekparen samenstelden? Want vaak was dat kloekje van een bepaalde man wel wat vlak, maar hij had er toch nog wat punten voor gekregen, evenals zijn broeders in de stam. En die bewaardiging van die zwakke kloekjes was eigenlijk wel welkom en daardoor kwam die stam met de bewaardiging toch maar fijn hoog uit de bus. Dus het waren vogels van de winnende stam. En dat beeld bleef de kweker daarvan bij, tot het samenstellen van de fokparen voor het volgend jaar. Dan werd die vlakke kloek vergeten en werd de

jonge vogels hun vader die vlakke kloekjes ook nog vaak horen brengen. Maar het is de bedoeling niet om vlakke kloeken te kweken, maar volwaardige prachtig klinkende kloektoeren. Is dat werkelijk te moeilijk voor de tegenwoordige kwekers, of maken wij ons er liever gemakkelijk van af? Want weest u er van overtuigd dat het geluid van een uitmuntend gebrachte kloektoer een machtig mooi geluid is. Ik bedoel nu niet de kloektoer gebracht zoals hiervoor omschreven, maar de kloektoer gebracht op de goede manier. Ik ben het met U eens dat die zeer sporadisch gehoord worden. Maar daarom is het zaak om te proberen om die prima kloektoeren weer te gaan kweken en te onderhouden. Wel is het dan zaak om daarvoor de goede kweekvogels te zoeken. Ik herinner mij de tijden nog dat die er veel méér waren. Destijds toen de toerenwaarde nog niet met drie was vermenigvuldigd en een hoofdtoer met maximum 9 punten bewaardigd werd, heb ik stammen vogels gekeurd met afgezette kloeken die 5 punten kregen en ook met glans verdienden. Die toeren konden dus maximum 6 punten halen. (nu 18). Ik verzeker U dat als u

dergelijke kloeken zou horen, U er niet aan zou denken om de kloektoer naar de eenvoudige toeren te verwijzen. Ik weet dat de kweek van prima kloektoeren veel moeilijker is dan de kweek van een holkingel of een fluit. Maar moeten wij daarom die toer (gemakshalve) maar verbannen naar een plaats waar een fijne kloek niet thuis hoort? Dus strengere selectie bij het samenstellen der fokparen. U denkt er als echte harzerkweker toch ook niet aan om een man voor de kweek te gebruiken met gedrukte holrol, met hoofdtoeren zonder holle klank, met neuzige holrol, met neuzige fluiten, met losse knorren. Waarom gebruikt u geen vogels met dergelijke afwijkingen? Juist, omdat de nateelt navenant is. Gaan wij dan het kweken van goede kloektoeren bemoeilijken door verkeerde kweekvogels te kiezen? Als dat zo is, dan moeten wij daarmee ophouden en proberen meer prima kloektoeren te kweken, zoals die er jaren geleden waren. Dat zal leiden tot een enorme verrijking van het harzerlied. Hoe hoger de klasse geplaatst, des te moeilijker zal het zijn om in die toer uit te blinken, omdat er aan die in hogere klasse geplaatste toeren meer en grotere eisen worden gesteld. De toeren zijn dus in klassen verdeeld om de waarde en de moeilijkheidsgraad uit te drukken. Hieruit kunnen wij afleiden dat een perfecte kloek gezien zijn prachtige klank niet gedegradeerd mag worden naar de eenvoudige toeren. De toeren in elke klasse zijn weer in drie dimensies te verdelen. In welke klasse ze ook verdeeld zijn, zij kunnen gezongen worden als voldoende, goed, of zeer goed. Dat wil zeggen dat als wij een toer horen zingen, ons moeten realiseren in welke vorm die toer thuis hoort, ofwel in welke klasse, in de klasse der hoofdtoeren, in de klasse der middentoeren, of in de klasse der eenvoudige toeren. Als wij als kenners dat nogal vlug uitgemaakt hebben, dan moeten wij overwegen of die toer voldoende, goed, of zeer goed gebracht wordt. Daarbij moeten wij, ter bepaling van de waarde van de toer, hem testen aan de hand van zijn structuur, de klinkers en de medeklinkers. Slechts als wij daarmee

klaar zijn, dan kunnen wij vaststellen, welke waardering de toer moet hebben. En nu komt des poedels kern. Als wij zover zijn, dan moeten wij de bewaardiging vergelijken met de bewaardiging van de andere toeren in dezelfde klasse. Dus een zeer goede kloek moet dezelfde bewaardiging hebben als een zeer goede fluit. (Dezelfde klasse). Wij horen het te vaak zeggen: "Die vogel bracht een zeer goede kloekrol en daar heb ik hem 10 punten voor gegeven" of "Die vogel bracht een schokkel, prachtig, hij kon haast niet dieper en de structuur was perfect. Ik gaf hem er 10 punten voor". Dus twee prachtige toeren die slechts bewaardigd werden als een goede toer en niet als een zeer goede. Daardoor sloop de gewoonte in om dat vaker te doen op die manier en zo kreeg die gewoonte recht. Maar eigenlijk op een foutieve manier. Als wij als kenners zo praten, dan zijn wij niet op de goede weg. Dan volgen wij niet de door de theorie voorgeschreven wijze. Want volgens die theorie vallen de genoemde toeren onder de middentoeren en de middentoeren verdienen bij voldoende 1 t/m 6 punten, voor goede 7 t/m 12 punten, voor zeer goede 13 t/m 18 punten. Ja sportvrienden, zo staat het geschreven en zo moet het. Indien wij ons keursysteem geen geweld aan willen doen, dan zal voor een zeer goede kloek 13 punten of meer gegeven moeten worden en voor een zeer goede schokkel hetzelfde. Als een 6 voor schokkel wordt gegeven, ook al is hij zeer goed, dan wordt hij gedegradeerd naar de hoek van de eenvoudige toeren. Slechts dan, als een dergelijke toer volgens het keursysteem, of wel onze theorie van middentoeer naar eenvoudige toer wordt verplaatst, dan pas zal men met een lagere waardering kunnen volstaan. Het is natuurlijk een andere zaak of dat wel mag, een toer met een prachtige volle en diepe klank onderbrengen bij de laagste trap der toeren, de eenvoudige toeren. Volgens mijn mening mag een dergelijke toer die door klank en zuiverheid laat horen dat hij minstens tot de middentoeren behoort, nimmer ondergebracht worden bij de eenvoudige toeren. Dan daalt die toer daar-

door in aanzien en belangrijkheid, iets wat hij niet verdient. En van de andere kant worden bij de bewaardiging van de hoofdtoeren ook de regels van de theorie vergeten. Als U voor een holrol of een knor op uw keurlijst 19 punten krijgt, is dat helemaal niet opbeurend. Maar vaak wordt vergeten dat met een bewaardiging van 19 punten voor een dergelijke hoofdtoer, al door de keurmeester wordt uitgedrukt dat die toer "zeer goed" gebracht werd. Volgens die indeling behoort een dergelijke hoofdtoer geen 21 of meer punten te behalen om des kwekers wille. Een hogere bewaardiging kan zo'n toer krijgen als de diepte, de volheid, de structuur en de voordracht daar aanleiding toe geven. Laten wij één en ander eens overdenken. Als door een achteruitgang van de waarde van een toer, die toer eigenlijk niet meer in een bepaalde klasse thuis hoort, dan moeten wij in de eerste plaats proberen, en wel serieus proberen, om de kwaliteit door goede selectie bij het samenstellen van de kweekparen weer te verbeteren, zodat die toer kan blijven op een zodanig niveau als hij gebracht kan worden. Pas als na hardnekkige pogingen gedurende enkele jaren blijkt dat die toer niet terugkomt in de vorm van weleer, dan zal de toer in een andere klasse ingedeeld moeten worden. Maar zolang die andere indeling niet is geschied, mag men de bewaardiging van die toer niet veranderen. Doet men zoiets wel dan zullen er grote verschillen blijven bestaan. Wij zullen met de waardering van de toeren toch altijd terug moeten naar de theorie. Daaraan moeten wij ons vasthouden. Doen wij dat niet, dan komen er grote verschillen. De theorie is nu eenmaal gemaakt om ons er aan te houden en niet om er vanaf te wijken. Uit bovenstaande moge blijken, dat als wij de waarde van de bestaande toeren willen behouden, of zoals het streven is ze willen verbeteren, zullen wij daarmee bij het samenstellen van de kweekparen terdege rekening moeten houden. Ik zal over dat onderwerp in een ander artikel schrijven.